

१७।४४ युक्तः ११२।४५८ अस्य भोग्य मागेः २७५५।२ मकरस्य सोदयः ॥ ३१० गुणितः साग्युत्तमश्च जातो भोग्य कालः पलायः
 २८८।१० दृष्टकालस्य १८।१० पलेभ्यः ११२० भोग्य काले २८८।२८।१० शोधिते शेषे ८५।१२० मकरायेकुं मोदये २८० शेषाद्यो
 धिते शेषे ५६४।३१।२० कुं मादये मोदये २८० शेषाद्यो धिते शेषे २८५।११२० मोनादये मेषादये २८० शेषाद्यो धिते शेषे ८८।
 ११२० मेषादये वृषादये २८० अयं नष्टव्यति अतः शेषे ८८।११२० साग्निकं गुणं २८५५।१०० अशुद्धोदये नमः कलभं
 तनादिफलं १।५६।४६ मेषादशुद्धपर्यंतं राशिः १ अस्मिन्नुगधे योजिते जाते ॥ १११५६।४६ इदं अयमांशः १७।४४ हां जा
 तं लभं १।२२।१२।२८ इदं राशिषट्कं युक्तं जातं सप्तमलभं ६।२२।१२।२८ अथ दशम भावतुल्यसाधनं ॥ तत्रादौ न तो नतसा
 धनं ॥ १११ रात्रे रिति ॥ नतं चतुर्थादि भावपर्यपि पश्चिमं रात्रौ पूर्वपश्चिमं अदिरात्रादुपरि रात्रि शेषं दिनदले न युतं कार्यं पूर्व
 नतं स्यात् ॥ २ अदिरात्रात्पश्चिमं रात्रि गतं दिनदले न युतं कार्यं रात्रौ पश्चिमं नतं स्यात् ॥ दिनाच्छुद्धिपरिदिनां धिधितं दिव
 से पश्चिमं नतं स्यात् ॥ तत्र तं त्रिशं ॥ युतं मुनं नतं स्यात् ॥ दिनाच्छुद्धिपरि दशमे भावसाधने पूर्वा नते सति उत्तम मिष्टकालं
 प्रकृत्य सप्तमं तात्कालिकं सूर्यं प्रकृत्य लंकोदये लभं साध्यं दशम भावतुल्यं स्यात् ॥ सप्तमं राशिषट्कं युतं चतुर्था
 गोम वति ॥ पश्चिमं नतं नत मिष्टकालं प्रकृत्य तात्कालिकं सूर्यं दिने वलुगं साध्यं लंकोदये ॥ तदेव दशम लभं राशिषट्कं

जातकपुस्तक (के शवो जातक) नं १६

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकेशवं नमः स्तुत्य केशवा नाम पदने ॥ गणितं विषयार्थे न क्रियते गालु बुद्धये ॥ १११ नलेति ॥ अहं केशव जातक
 पदतो कुर्वे ॥ जातस्येदं जातकं ॥ जातस्य गालु स्य जन्मतं रात्रि न स दस कर्म जन्मि तं सुभा सुम फल निरूपकं शास्त्रं जातकमिष्टं युते ॥ जात
 कशास्त्रे या निरुक्ताणि गणितक्रियाः स्तेषां पदति मार्गं कुर्वे ॥ किं कृतानरा ॥ कान् विप्रपरा रात्र्युत शिव ब्रह्मा र्क मुख्य ग्रहा न ॥ विप्रप
 श्रीमहागणपतिः शारदा श्रीसरस्वती ॥ अयुतः श्रीनारायणः शिवो महादेवः ब्रह्मा चतुराननः ॥ अर्क मुख्य ग्रहा ॥ श्रीसूर्यादयो न रा
 हा ॥ एतान्नरा जातक पदति कुर्वे ॥ कथं भूता जातक पदति स्फुटतरं प्रकरार्थं ॥ कस्यैव ज्योतिर्विदां प्रीतये ॥ ज्योतां विग्रह नक्षत्रादि
 निविदं तिते ज्योतिर्विदस्तेषां प्रीतये ॥ अत्र जातक पदते ॥ जन्म समयः स्फुटतरं ॥ सस्मोरेषो ज्ञानयः ॥ के यंत्रैः घरांशु चक्रपलादि
 मि ॥ अत्र जन्म समये सेराः स्फुटगेषां ते सेराः यस्य सेरा पदं तेन या सुगण केन ये चाः श्रीम केशव देव सैः विप्रमान पदनाम पलेभ्य
 साधिता स्ते गणशज्योतिर्विदुश्च हलाद्ये निवडाः ॥ तद्यथा ॥ सौरो के पि विधू चमं कलिको ने शोदि ॥ इह जन्म समये उद्भम ॥ लग्नं सा
 ध्यं सोदयेः स उद्भमः स षड् षड्राशियुक्तोः स्तर्क्षं सप्तमा गोपि भवेत् ॥ अथोदाहरणं कर्मो लिख्यते ॥ संवत् १६२३ शाळिनाहन
 शके १५८ आषाढ शुद्ध ७ सोमेषुटिका ३३ पलाय ६ उत्तरा फाल्गुनी नक्षत्रपटिका ४१ प० १२ यन्तापातयोगे घटिका २१ प० ३५ अ
 वृश्चिकस्योदयादुत्तरघटिषु ५१ प० ४८ रात्रिमानघटी २० १२ अयमांशः १७।४४ अक्षप्रमा ४ चरखानि ४०।३२।१३ चरं रत्नं ८४
 देशांतरं योजनानि धनानि २ अथमाध्यमग्रह साधनार्थं महर्गालिख्यते ॥ अत्र कल्याणं छेः कलितश्च गताद्गणस्य दिनगण

82
5

82/5

82/5

कनकाज्यं॥ किंच यदा प्रथमभागावे एकादशभावि सुश्रूयं॥ एवं बुद्धिमता तेयं॥ अथ लभ्यते चतुर्थीः॥ सौम्यदा सर्वभागाः ससं
 चयैः युगपदेव सौम्यवितथा प्रकारे लिख्यते॥ तं चतुर्थीसंश्लेषेण शेषषष्ठांशं ततो क्षिपेत्॥ स लभ्यते चतुर्थीः संधिः संधौषं
 पुनः क्षिपेत्॥ स मने द्वनभागे च तं चतुर्थी पुनः क्षिपेत्॥ स मने द्वाविमः संधिरेव यावच्चतुर्थीरूपा संश्लेषेण शेषषष्ठांशं निक्षि
 पेत्॥ स मने द्वाविमः चतुर्थीरूपा॥ उक्तप्रकारेण च द्वाभाजाताः संधयस्तदा तेशिषद्वाध्याः॥ सप्तमाद्या मयंति॥ त एव यु
 गपदेवा च भागाः सर्वे ससंधयः एकत्र लिख्येते॥
 श्रूयं संधि विनि॥ संधिषु तुल्ये ग्रहे श्रूयं वलं भाव
 समे ग्रहे संपूर्णं रूपं वलं स्यात्॥ अंतरे अनुपातः॥
 संधिखगोत्तरं भावसंध्यंतराणां ससतयं हस्यभा
 वफलं स्यात्॥ भावा न्ये ग्रहे सति तस्य भावस्योरभ
 संधिना अंतरं कार्यं॥ भागादधिके सति भावस्य वि
 रामसंधिना अंतरं कार्यं फलं क्षयचयं ज्ञेयं॥ त
 यथा॥ आद्यसंधिर्ग्रहा द्वावा चोयो भावो न के ग्रहे

विरामसंधितः श्लेषो ग्रहे भावात्तथाधिके॥ भावाधिके ग्रहे संधि सयफलं॥ भावा न्ये ग्रहे चयफलं॥ तदुक्तं दामोदरपद्धतौ॥ भा
 वो न कः खगः पूर्वसंधिना रहितस्तथा॥ अधिकश्च द्विरामाख्यसंघेः श्लेषः सतदंतरं॥ भावसंध्यंतराणां सन द्वावफलं मुच्यते॥
 तदा गेहं पूर्वसंधेरेव गेहं तथो निमादिति॥ अथारोहाग्रीफलानां मुदातराणां॥ रविः २॥ १५॥ २०॥ ५८॥ विनिर्गुटसंधिः २॥ २५॥
 २१॥ रविनिर्गुभावाः १॥ २१॥ २५॥ ४०॥ भावसंध्यंतरं ०॥ १३॥ २३॥ ५९॥ संधिखगोत्तरं १॥ ११॥ ५५॥ १०॥ सवर्णितो भाज्यभाजको॥ भाज्यः
 २२॥ २७॥ भाजकः ४८२३॥ भाजकेन भाजेन के लभ्यं वे भविफलं॥ ५३॥ २७॥ चयसंघे भावाद्ग्रहस्य न स्यात् एवंच प्रादीनामपि ज्ञे
 यं॥ अरोहावराहोत्सकानि फलानि लिख्येते॥ अथ भावकुंडलीका॥ अथ ग्रहाणां मानफलानि लिख्येते॥ ग्रहे भावाधिके स

ति विरामसंघे सकारादधिके सति चापि मभावफ
 लं ददाति ग्रहे भावा न्ये सति आरभसंघेः सकारा
 द्ग्रे सति तदा के प्रादि विचारे तनुगखले दशाक्षे
 ननु भावकुंडली सकारात्॥ भावकुंडली भावफ
 लार्थमेव न तु वलयसाधने॥ इति द्विगारं दे
 यज्ञासज निश्चुनाय विरचिते श्रीकेशव देवरावि

रचित पद्मसुहा हरणे भावा भायोदाहरणं॥ अथ दृष्ट्या व्याप्ये दृष्ट्या न घनमाह॥ स्वकानीति॥ १॥ दृष्ट्या वर्जित दृश्य

न॥ इति श्रीवराहपुराणे वराहविष्णुनाथपरचिते जातकपद्धतसु राहुराणे वृद्धि साधनाध्यायः ॥ अथ ग्रहाणां वलावलत्तानं विना सवि
 जातकोक्तफल निर्णयोदयक्रमादिकल निर्णयश्च कर्तुं शक्यते अतो वलावलत्तानाध्याय आरभ्यते ॥ तद्वलं स्थानं दिक्काल निमर्ग
 चेष्टादृष्टिभिः षड्विधं ॥ तत्र स्थानवल पंचधा ॥ उच्चवल १ समवर्गजवल २ समविषमराशि नवांशवल ३ केन्द्रादिगतवल ४ पुरुष
 नपुंसकस्त्रीप्रहाणादिमध्यायगतद्रेफाणवल ५ एवं पंचधा ॥ तत्राक्षवेचवलमाह ॥ नचोचरति ॥ ५ ॥ अतः नचोचरुक्त
 कार्यः षडधिकश्चैतद्विभागणाय तदा दशराशिभ्यः शेषः चैतद्वात्मस्तद्विधिया स्थित एवेत्यर्थः सिद्धं ॥ सरास्यादिः षडह
 तओक्तं उच्चवलं स्थानं ॥ अत्र भजनप्रकारयदानीं चोचरस्य संपूर्णः षट् राशयः सदा षड्कां रूपं वलं स्यात् ॥ न षड्कां कार्यं उच
 वलं स्यात् ॥ तत्र ग्रहाणां उच्चनीचानि दृष्ट्वा जातके उक्तानि ॥ तद्यथा ॥ अजेष्टपशुगांगमकुलीरासवणिजौ च दिवाकरादितुंगाः ॥
 दशशिः शिवभुयुक्तितयां शिरोशेखिनयुक्तविंशतिभिश्च तेस्तनावाः ॥ ११ ॥ रयादीनां नीचानि
 असौ राहुराणं ॥ रविः २१ ॥ १२ ॥ ५१ ॥ रविनीचं ६१ ॥ १० ॥ नीचो नो रविः ८१ ॥ १२ ॥ ५८ ॥ अथ षड्भाष्य
 कोक्ति अतो भगणोच्यते ॥ १२ ॥ ५१ ॥ १२ ॥ षड्कां रूपं स्थाने मूल्यः शेष षष्टिगुणितं द्विगुणितं द्विगु
 तावस्थानेन युक्तं २० ॥ १२ ॥ ५१ ॥ षड्कां लब्धं द्वितीयफलं ॥ शेष षष्टिगुणितं द्विगुणितं त्रिगुणितं चारु
 केन युतं २० ॥ १२ ॥ षड्कां लब्धं द्वितीयफलं ॥ शेष षष्टिगुणितं द्विगुणितं त्रिगुणितं चारु
 केन युतं २० ॥ १२ ॥ षड्कां लब्धं द्वितीयफलं ॥ शेष षष्टिगुणितं द्विगुणितं त्रिगुणितं चारु

षष्टिगुणितं द्विगुणितं त्रिगुणितं चारुतावस्थानेन युतं षड्कां लब्धं द्वितीयफलं एवं च दशानां मपि ॥ अथ समवर्गजवलमाह ॥ स्वर्क्षेपि मिति ॥ स्वर्क्षेपि म
 वने प्रहे अर्धं ॥ १० ॥ वलं स्यात् ॥ अथ वयादीनां उच्चवलानि सममे समराशौ अष्टमांशः ॥ १० ॥ मूलत्रिकोणे त्रयश्चरणाः ॥ १० ॥ मित्रक्षे
 मित्रराशौ अष्टिश्चरणाः ॥ १५ ॥ अपीष्टमे अष्टि मित्रगृहे दंतोशः ॥ ११ ॥ ५२ ॥ १० ॥ रूपस्येति सर्वांशेषः ॥ गृहाधिपवशात् खेटस्य गृहाधि
 पवशात् समवर्गपतिवशात् ॥ समवर्गधिपानां यथा स्थानोक्तानि स्वर्क्षेपि मित्रादीनि समवला निथा
 द्यानि तेषां सप्तानां मेक्यं जंवलं भवति एतदुक्तं भवति ॥ ग्रहो यस्मिन् ग्रहे स्थित गृहस्थामिनः स्वसधि
 कवलं याद्यं ॥ एवं होरादीनां स्थानां याद्यं ॥ अत्र केचन पादोचतु वलत्रिकोण गृहं दशोदिमा यदस्य
 स्थानादष्टमं वलं गृह्णाति ॥ तदयुक्तं समवर्गजमिति समसंख्या नियमात् ॥ मूलत्रिकोणे चेद्गृहो भवति तद्वत् स्थाने मूलत्रिकोणे जंवलं
 याद्यं स्वर्क्षेपि जंवलं याद्यं ॥ गृहाधिपवशात् खेटस्य सधैस्य जमि सत्रके चिदेवं या कुर्वते ॥ त्रि यमाया वलस्य गृहादिसमवर्गस्वामी यादृ
 शस्तादृशस्य स्वर्क्षेपि सममेष्टमदृशायुक्तं रीत्या वलं याद्यं मिति तदसत् ॥ यत आचार्ये गृहाधिपवशात् स्वर्क्षेपि सममेष्टमदृशायुक्तं ॥
 तेन गृहादिसमवर्गस्वामी स्वर्क्षेपि दृष्टुं युक्ते स्थितदुक्तं वलं याद्यं मिति प्रतीयते ॥ अथ यावत्स्यमाण आत्रयगुणकेन साधीष्टसुहृ
 त्सायाधिपि रपोर्विचिच्छेति श्रुतिष्विच्छादसादिचतुर्दशं याद्यं ॥ अत्र नूनवर्गग्रहाणां गृहक्षेत्रपदानां ग्रहणादेवं नरोक्त्या स्येव साधीयता
 गृहक्षेत्रपदानां गेहे एव शक्यते ॥ न होरादिषु ॥ अतः क्रियमाणं वलस्य गृहादिसमवर्गस्वामी नोपादृगोह सति तादृशं वलं याद्यं

धमागेन वतिसप्तत्रिंशद्विंशमभागे भवति ॥ ग्रहः प्रथमभागे भवति सप्तत्रिंशद्विंशमभागे भवति ॥ एतेन्यश्चतुर्ध्वं प्रा
 ग्ग्राह्यसाधनं ॥ अतएव शिवरासनाम्ना जातकमुक्ता गत्या ग्रहभावाधनं ॥ तदास्य ॥ एवं ग्रहेभ्यस्तनु रूपसंज्ञैः स्याद्यथा
 वृक्षमयं विदिता ॥ एवमुभावेन तास्वसाध्यं सप्ततः प्रोक्तं देवभावाः ॥ यदाग्रहेभ्यस्तनु रूपकेभ्यो निगार्धमिकादिवसाधनीयं ॥
 तत्राठिका निधुचराधलनंतयंततो मोन विधिर्विधेयः ॥ प्रयोजनं स्य दशा क्रमादौ केडादिगानां मय मोचनं च ॥ तत्कालमैत्रादिपुत्रा
 न सम्यक्तेयं दुपैयोक्तिक संमतं रादिति ॥ तत्र ॥ ग्रामाणि कैस्त्रिविक्रमनीलकंठश्चिचरश्च
 पतिभिरनुकृता ॥ अथ सप्तवर्गचक्रं तस्य वर्गस्वरूपं गृहहोरां देकाणामांशानवमांशान्
 दशांशान् त्रिंशंशान् इति ॥ तत्रादौ गृहवर्गं शसामिनः ॥ इति नैसिततचंद्रविमोक्षसितान
 निजास्तु रगुरुसौरिगुरुवर्गगृहं शया ॥ अथ होरां देकाणां दशांशकथनं ॥ स्येहो विष
 मे गृहे समगृहे होरे प्रमाका कथो देकाणां प्रथमाख्यपंचनवमानां साद्विषद्वंशकाः ॥ अ
 थराशिनामधिपाः ॥ नृपुत्रा किं गुरुत्तमार्गविलवाः पंचेष्टिमाश्रयस्त्रिंशत्तया विषमेषु राशि
 पुत्रुपैः प्रोक्तः समेषु क्रमात् ॥ यदेविषमराशौ पंचदशभागेभ्यो त्ये सति होरा स्वामी सूर्यः विषमराशौ ग्रहे पंचदशभागेभ्यो वि
 के सति होरा स्वामी चंद्रः ॥ समराशौ पंचदशभागेभ्यो धिके ग्रहे सति होरा स्वामी सूर्यः ॥ एवं समराशौ पंचदशभागेभ्यो वि

त्ये ग्रहे सति होरा स्वामी चंद्रः ॥ आदिपञ्चान् ॥ ग्रहभागाः प्रथमत्रिभागे चेत्तदा स्वस्वाम्येव देकाणपतिः ॥ द्वितीयत्रिभागे सति स्वरा
 शेः सकाशात् पंचमोराशिस्तस्य पतिरेव देकाणपतिः ॥ तृतीयत्रिभागे चेत्तदा स्वराशेः सकाशात् षोडशमोराशिस्तस्य पतिरेव दे
 काणपतिः ॥ विषमराशौ ग्रहे सति अनेन ४१०० सप्तमांशेन स्वराशेः सकाशात् सप्तमांशपतिर्ज्ञेयः ॥ समराशौ ग्रहे सति अने
 न सप्तमांशमनेन स्वराशेः सकाशात् सप्तमोराशिः तस्य सकाशात् सप्तमांशपतिर्ज्ञेयः ॥ मेषसिंहे धनुषि ग्रहे अनेन नवमांशमा
 नेन मेषद्विंशनाक्रमः ॥ चषकन्यामकरस्थिते ग्रहे मकरद्विंशनाक्रमः ॥ मिथुनतुलाकुंभस्थे ग्रहे तुलायां गणना ॥ कर्कटश्चि
 मानस्थिते ग्रहे कर्कटद्विंशनाक्रमः ॥ अनेन द्वादशांशमानेन स्वराशेः सकाशात् द्वादशनाक्रमः ॥ त्रिंशंशः विषमराशौ ग्रहे सति अयं

उक्तचलपुजातके ॥ चंद्रासितोस्त्रीक्षेत्रेपुरुषक्षेत्रेपुगाः शेषा इति ॥ एवमेषेषपिग्रंथेषु क्षेत्रे राशिरेव राशि समोऽस्ततोऽंशो
 पितृलंसा ॥ यदितयो राशिनंशयोः पतिद्वयमपि संभवति ॥ तदा एकश्चरणा एव वलं न चरणद्वयवलेनैकैश्चरणादिव
 लं यो ग्रहः केन्द्रे ॥ १४१० ॥ नवतितस्य रूपं वलं यो ग्रहः पणफरे ॥ १४११ ॥ स्तितस्य रूपा धीवलं ॥ १४१२ ॥ यो ग्रहः आयोक्ती
 वे ॥ १४१३ ॥ स्तितस्य रूपचरणो वलमिति ॥ १४१४ ॥ ज्ञेयं केन्द्रादिस्वरूपमुक्तं च हज्जातके ॥ केन्द्रकेन्द्रचतुष्टयसंज्ञाः
 सप्तमलम्बचतुर्थसमानां ॥ केन्द्रासं पणफरे पणतश्च सर्वमापोक्ष्वमिति ॥ असौ दाहरणं ॥ केन्द्राशनिस्तस्य रू
 पं वलं पणफरे भोमस्य रूपा धीवलं ॥ १४१५ ॥ आपोक्ष्वमेरविचंद्रयुगलं शुक्राः एषां पादवले ॥ १४१६ ॥ एवं ज्ञानाभिस
 र्वेषां केन्द्रादिवलान्येकचलिख्यं ॥ अथ देखाणवले ॥ स्त्रीसेवा विति ॥ स्त्रीसेवौ चंद्रशुक्रौ चरमेतत्ताय देखाणेयदि
 भवतः स्तर्हितयोर्वलं रूपं चतुर्थं शो भवति ॥ १४१७ ॥ एवं नरा यहाः रविभोमगुरुः प्रथमे देखाणे यदि भवति न
 हि पादवले ॥ १४१८ ॥ यद्येति ॥ एवं न पुंसकृत्तौ न स्वराशे सकाशा द्दणनाक्रमः ॥ त्रिंशंशः विषमराशौ ग्रहे सति
 अयंगणक्रमः ॥ अयं मेयोक्रमसमराशौ ग्रहे सति गणनाक्रमः अथ सप्तवर्ग
 वलोदाहरणं ॥ रवेः गृहहा विशेषः सप्तक्षेत्रे स्तितेन रूपा धीवलं ॥ १४१९ ॥ होरे

होरविः ॥ शत्रुक्षेत्रे स्तितेनैषोऽंशः ॥ १४२० ॥ देखाणे शोभ्यः समक्षेत्रे स्तितेन रूपा धीवलं ॥ १४२१ ॥
 सप्तमांशयोः शेषेषु स्वक्षेत्रे स्तितेन रूपा धीवलं ॥ १४२२ ॥ नवमांशयोः शनिः समक्षेत्रे स्तितेन रूपा धीवलं ॥ १४२३ ॥
 द्वादशांशपतिभेदिः मित्रक्षेत्रे स्तितेन चतुर्थं शो भवति ॥ १४२४ ॥ त्रिंशंशो गुरुः अधिशत्रु
 हे ॥ १४२५ ॥ एवं चंद्रासां ॥ १४२६ ॥ पुष्यशनिश्चरौ द्वितीयदेखाणे भवतः स्तर्हि पादवले ॥ १४२७ ॥ इदं पंचवि
 पं सप्तवर्गमुदिनं ॥ स्त्रीयहादिस्वरूपं च हज्जातके ॥ तद्यथा ॥ पुष्यस्य सुतो न पुंसकारणो राशिश्चक्रौ यु
 वती न राश्वशेषा इति उदाहरणं ॥ शुक्रश्चतुर्थदेखाणे स्तितेन पादवले ॥ १४२८ ॥ गुरुः प्रथमे देखा

स्ति अतः पादवत् ॥ ०११५ ॥ अथ स्थानवत् लिख्यते ॥ तत्राक्षवत् ॥ सौम्यजवत् ॥ युष्मायुमवत् ॥ ॥ के शदिवत् ॥ देष्काणवत् ॥ ५९
 षा पंचानां योगे स्थानवत् मेके च सर्वेषां लिख्यते ॥ पंचपास्थानवत् मिदं लिखितं मेक प्रकारमाह ॥ मंदाक्षुन्नमिति ॥ मंदा
 छनेश्च राक्षुन्नं शोध्यं कुजाशोमादिवृत्तं चतुर्थमिव ॥ शोध्यः ॥ विधोश्चंद्राकार्गवाध्यं दशमभावः शोध्यः ॥ साक्षुत्तुपात्रगुरुतो
 संसप्तभावः शेषं रसमासुष्टं पञ्चाधिकं चक्रात् ॥ यजेत ॥ द्वादशराशिभ्यर्थः ॥ षड्रात्यं च यथास्थितं मेवं ॥ तद्वाघं षड्भिर्मा
 ज्यरूपाघं दिग्वाघं दिग्बलं भवतीत्यर्थः ॥ अत्र भजनं प्रकारस्तु उच्यते ॥ नयने प्रागुक्तः सोचं ज्ञेयः ॥ उदाहरणं ॥ लभे ॥ १२९२
 ४६ मंदाक्षुत्तु ॥ ११७८ ॥ ५२ ॥ शोधितं ॥ ११२१ ॥ १२४ ॥ ६३ ॥ रसमासुष्टं ॥ अने ममाणा ॥ १२ ॥ च्युतं ॥ १८ ॥ ११५४ ॥ रसहेतुं धंशनिद्वयं
 ०१२५११ ॥ एवं सर्वेषां ज्ञातानि दिग्बलानि ॥ रयादीनां दिग्बलानि लिख्यते ॥ अथ कालवत् चतुर्थी ॥ न तो चतुर्थवत् ॥ पक्षव
 तं ॥ दिनरात्रिषु विभागवत् ॥ समामासने च रसमयजं तं धंशशिकुजातं स्यात् ॥ असौदाहरणं ॥ १२४ ॥ ५६ ॥ त्रिंशद्भुक्तं ॥ ४९
 ५२ ॥ शशिकुजाकीर्णवत् ॥ उन्नत ॥ ५४ ॥ त्रिंशद्भुक्तं तं धंशविगुरुशुक्राणां वत् ॥ ११०१ ॥ ८ ॥ वृषसंरूपं वत् ॥ अथ पक्षवत् ॥ ४९
 कुंशेति ॥ ४९ ॥ ४९ ॥ पक्षे गततिथयः सावयवाः प्रायाः ॥ ३९ ॥ ४९ ॥ पक्षे एष्यतिथयः
 सावयवाः प्रायाः ॥ ता पंचदशभिर्मज्जाः ॥ लब्धं रूपादिग्रहाणां च द्रव्यगुरुशुक्राणां प
 क्षवत् स्यात् ॥ तदेव रूपाच्युतं कार्यपापानां वत् स्यात् ॥ रविमोमशनेश्च राणां वत् स्यात्

सप्तवर्गवत् कार्यपक्षीकानिवत् ॥ अथ ग्रहाणां सप्तवर्गवत् मासो लिख्यते ॥

अथ युष्मायुमवत्तुमाह ॥ ४९ ॥ केन्द्र
 ति ॥ सप्तमे अंशके वा स्थितौ ४९ ॥
 दूअं चिरूपां चिवत्तं दधानां ॥ विष
 मेमे अंशके वगां शके वा अमेरवि
 मोमवृषगुरुशनेश्च रा अंशिवत्
 दधुः ॥ मंच अंशकृष्णमांशकंदस
 व दं देकहाभागात् ॥ समंचतद्वा
 शकं च सप्तमांशकं तस्मिन् सम
 मांशके समं स्विमयनं विषमं पुरु
 षमयनं ॥ अथ श्रीपतिः ॥ टीकाकारे
 णां शेषमुख्यमुक्तं ॥ तदसत् ॥ यत
 सर्वेषां जातककाराणां मतं न स्यात् ॥

पापांगीकारेअमांतेफलद्वयतुल्यतामायाति॥ यथा॥ अमांते शुभस्य पक्षवत् पूर्ण॥ इदं रूपमथे शोधितं सत्तपापयथाणावलं
 रूपतुल्यं भवति॥ चंद्रस्य पापज्ञात्॥ पक्षवत् रूपं॥ अमांते चंद्रस्य चैव पापवत् पूर्णं॥ इति प्रत्यक्षं विशेषात्॥ कृष्णपक्षं चंद्रस्य शुभं ते
 वसिष्ठं॥ ये हि जराजस्य पापज्ञात् इदं तित्त एव पापिनः॥ चंद्रस्य शुभं पापांगीकारे क्षीणं चंद्रस्य शुभं ते यथा शुभं तस्य तु यथा पापा
 पता शुभतामायाया॥ एषां मते रिहयोगादौ यत्र चंद्रस्य पापाभिधानं तत्रात्यवले संयोगं॥ अथ पक्षवत्तामयं॥ तत्रैवैराशि
 कं॥ पंचदशभिः १५ रूपं पक्षं तदा गतेष्वतिथिभिः किं॥ गतेष्वतिथीनां मानयनं॥ विश्विचंद्रलयाद्वादशभिर्भक्त्या॥ एष्वतिथि
 यो भवति॥ द्वादशभागतुल्यं सूर्यं च प्रातरे एका तिथिर्लभ्यते॥ अतः कारणं द्विचंद्रलयाद्वादशभिर्भक्ताः कार्यः॥ अ
 स्मिदाहशं॥ सूर्यः २१४१२०१५ चंद्रः ५१२२५१२१ विश्विचंद्रलयाः ८८१४१२४ द्वादशभिर्भक्ताः लयागततिथयः १०॥ शि
 षं ४१४१२४ षष्टिगुणितं २५४१२४ द्वादशभिर्भक्तं लयांघटिकाः २० शेषं ४१४१२४ षष्टिगुणितं द्वादशभिर्भक्तं पक्षानि २२ पक्ष
 वलार्थगततिथयः सावयवाः ७१२०१२२॥ एताः पंचदशभिर्भक्ता लयां सतां यथाणां वलं॥ ०१२१२११ इदं रूपं॥ शोधितं पा
 पापां यथाणां वलं दिनस्य प्रथमं च शेषं मते हि सौम्या स्युधस्य
 स्वरूपं वलं तृतीयं च शेषं रूपं वलं स्यात् एवरात्रे प्रथमं च

स्य तृतीयं च शेषं नो मस्य रूपं १ वलं स्यात्॥ सहा सर्वदा गुरो रूपं वलं स्यादित्यर्थः॥ उदाहारणं॥
 अत्र रात्रिमानं २७१२ अस्य अंशः ९१४ रात्रे स्तृतीयां सेजमास्ति॥ अतो नो मस्य रूपं वलं स्यात्॥ गुरो र
 पिरूपं वलं स्यात्॥ सदेउपस्ये त्युक्तत्वात्॥ अथ त्रिजागवलं लिख्यते॥ अथ वर्षाधिपदिवत्॥ अ
 थेतिः॥ अंघ्रिचयासाहृद्व्यासमासासु रचं मं वुवृ शु २॥ हरिश्चरः क्रमेण वली स्यात्॥ अ
 त्रजायैकवचनं॥ एतदुक्तं भवति॥ वषा
 लं स्यात्॥ योमासाधिपस्तस्य पादपादद्वयं
 पकल्लोरापंतिलस्य पादचतुष्टयं वलं स्यात्॥ (वर्षे शमात्रोशयो रानयनार्थं श्रीकेशवदेवज्ञः स्वटीकायां
 सुगमोपायः कृतः सोत्रलिख्यते॥ द्विष्टोद्युपिंदोरम् १३२ पुतोर्क १२ पुकूरवागाग्नि ३६० हतुखागाग्नि ३०
 हतः फलेयुते॥ वेदै ४ गुणै ३ स्त्रि ३ द्विरहते नगै ७ हतेस्तो ब्रह्मतुल्ये रवितो दमासयो १॥ उदाहारणं ब्र
 ह्मतुल्लादहर्गणः॥ १४७३०५ द्विष्टः १४७३०५ एकत्ररदम् १३२ पुत ४ १४७३०५ अपरत्ररर्क १२ पुतः १४
 ७३१७ प्रथमतः स्वाग्नि ३६ हतः लब्धं ४०९ द्वितीयः स्वाग्नि हतो ३० लब्धं ४९१० प्रथमं वेदयुते १३

द्वितीयं गुण ३ युतं ११३ प्रथमं त्रिगुणं १२१९ द्वितीयं द्विगुणं ९० २६ उक्त्यत्र सप्त ७ शेषिते सति शेषं ०५
 वर्षे शोर विः मासं शो न गुः ॥ अथ ग्रहलाघववचुनिचयः ॥ अथ ग्रहलाघववचुनिचयः ॥ अथ ग्रहलाघववचुनिचयः ॥
 प्रकारो लिख्यते ॥ द्विष्टाय ग्रहलाघववचुनिचयः ॥ अथ ग्रहलाघववचुनिचयः ॥ अथ ग्रहलाघववचुनिचयः ॥
 पनः १२५ सेषु ५ स्वागागिनिः ३६० स्वाङ्गाशो ३० विहितः फले गुण ३ यमप्रेरचकनिष्टास ५ स्वा०
 पतेदि २ त्रि ३ युते न गोर्वरितकेस्तोर्कात्सुमा मासपो ॥ ३॥ ५६६२२२ ॥ ग्रहलाघववचुनिचयः १६ दिष्टः १६९
 वचकाहतेः ६६६२२२ ३२६ युत ०३२ अपरवचकाहतेः ६६६२२२ १५६ युतः २५२ प्रथमतः सवालत
 पनः ५५७ द्वितीयः सेषुः २५७ प्रथमतः स्वागागिनिः ३६० हतः फलं १ द्वितीयः स्वाङ्गाशो विहितः फलं ८ प्र
 थमं गुण ३ युतं ३ द्वितीयं यम २ युतं १६ प्रथमं चक्र घ्राष्ट ३० युतं ३३ द्वितीयं चक्र घ्राष्ट ३० युतं १६ प्रथमं द्विगुतं
 ३५ द्वितीयं त्रिगुतं १९ उक्त्यत्रापि सप्त ७ नक्त सति शेषं ०५ एवं पूर्वोक्ता वेव वर्षे शो मा शो शो जातो ॥
 अथ होरे शानयनं ॥ तत्रादौ रप्रवृत्तिमाह ॥ चरार्धे दे शान्तरयो विमो ग योगे स्थ मानी य पत्ते अय सम्प क् ॥
 क्रमे सनि सूर्ये दिश दूर्ध्वे धने सति सूर्ये दिश सूर्व वार प्रवृत्तिः ७ ॥ सूर्ये दिश दूर्ध्वे धने धिने धि वार प्रवृत्ति
 मुनयो वदंति ॥ वार प्रवृत्ते घटिका दिनिष्टाः का लारम होरा पतयः शरा शः ॥ दिनाधिपाद्या रविशु

रदं अनागतं वलं विषोश्चंद्रस्य दिगुलं कार्यं ॥ चंद्रस्य वक्षमाणा चेष्टा वलमपि पक्षतुल्यं रूपमेव स्यात् ॥ अतश्चंद्रस्य पक्षवलं
 दिगुलं कार्यं ॥ अत्र केचि क्षीणं चंद्रं पापं ह मिच्छति तदसत् ॥ पापयुक्तं बुधपापः चंद्रस्य यवने शरया क्यवला बुध
 मेव दस्यते ॥ बुधस्य तु सर्वसंभत्ता सापयुक्तं स्तुपापः ॥ तथा च यवने शरः ॥ क्रूरयुक्तं कुजसूर्यजातो नुपापे शुभा
 शुक्रशरं कजागा ॥ सोम्यस्तु सोम्यो य ॥ मिश्रितो न्ये पापे अतुल्य प्रकृति तमेति ॥ ३॥ ११ सारावत्या मपि ॥ अक्रु प्रति
 पदश मेकं अथ वला कीर्तितो पवनो च मे ॥ श्रेष्ठे द्वितीय दश के स्वल्प वलं चंद्रमास्त ताये पि ॥ २॥ अत्र तृतीय द
 श के चंद्रस्य पापं ब्रूयात् स्वल्प वलं वा ॥ तथा च क्षणं चंद्रमा पाप इति अन्य मंतं ॥ एवं मत मे दे प इति को रैय व
 नेश्वर मवजं ग कर्तं ॥ अतश्चंद्रस्य चेष्टा वलं पक्षवलं तुल्यं मेव भवतीति पक्षवार्थं द्विष्टं चंद्रस्योक्तं ॥ चंद्रस्य शुभ
 ले पक्षवलं चेष्टा वलं च सममेव भवतीति पक्षवार्थं द्विष्टं चंद्रस्योक्तं ॥ चंद्रस्य शुभ ले पक्षवलं रूपं ॥ पौर्णिमांते चंद्रस्य
 चेष्टा के चंद्रजं वलं रूपं ॥ तद्युवाय के दुरिति ॥ चंद्रात्सूर्ये शोधिते शेषं षड्राशि परिमितं अत्र भाजको पिषव इति
 चंद्रस्य चेष्टा वलं रूपं ॥ इति तुल्यं ॥ अमांते एष्यति युयु ॥ पूर्णं भाजकं पच दश इति चंद्रस्य वलं पूर्णं ॥ अमांते
 य के दुरिति चंद्रात्सूर्ये शोधिते पूर्णं भाजकं षड्राशि चेष्टा वलं पूर्णं इति तुल्यं अतो दिगुलं मिष्टं चंद्रस्य पा

नौमस्यशीघ्रोच्चं मध्यमार्कसहितंच लकेन्द्रं स्याद्बुधस्य च सितस्य च लोच्चं ॥ मेदिनीतनयजीवशानीनां मध्य
मार्क इदितं सच लोच्चं २।१४।१२।२४। दलेन हीनं जातं नौमस्य चेष्टा केन्द्रं १।५।५१।१२। घट्टहतं नौमस्य
चेष्टावत् ०।११।५९। ४४। एवं सर्वेषां अथ नैसर्गिक बलमाह ॥ स्यादिति ॥ उदाहरणं ॥ नृपंसे महतं शनै
नैसर्गिकं बलं ॥ ०।८।३४। द्रव्यं सततं नक्तं नौमस्य बलं ०।१७।८। त्रयं असततं नक्तं बुधस्य बलं ०।२४।४३। चतु
ष्टयं असततं नक्तं गुरोर्मध्यस्य च योगवत् ॥ ॥ चेष्टावत् ॥ ॥ अथ नैसर्गिकं बलं ॥ ॥

[illegible]

६।१०।४।२० एवं धन नावादीनां तन्वादिभावानां दिग्बलमाह ॥ न च तुष्यादेति ॥ ये नानुचतुष्यादिराम
कीटां बुद्धाराशयः स्युस्ते क्रमेण जायां वाद्यस्व नो निताः कार्याः ततो हि विर्यवत् बलं साध्यं ॥ एतदुक्तं भवति ॥
अथ तन्वादीनां नावानां बलानि लिख्यते ॥ श्रीरक्त ॥ येन राशयो नावास्ते सप्तम नावो नाः कार्याः येन
तुष्यादिरामास्ते चतुर्थ नावो नाः कार्याः येन कीटास्ते
तनुनावो नाः कार्याः येन जलचर राशयस्ते दशम ना
वो नाः कार्याः ततो ही गवीर्यवत् बलं साध्यं ॥ तद्यथा ॥
रस्य ना सुखं स्य डै चक्रतः रस्य हत ॥ अत्र न जनु प्र
कारस्तु दिग्बलवत् ॥ राशिस्व रूपं लघुजात के
मेषवृषधनि सिंहाश्व तुष्यादाम कर पूर्व भागश्च ॥

त	थ	स	सु	सु	रि	जा	म	ध	क	आ	व्य
६	६	८	६	६	८	६	६	७	५	५	७
१०	१०	१४	१०	१०	१४	१०	१०	१५	११	११	१५
४	४	१०	४	४	१०	४	४	४८	५७	५७	४८
२८	१४	२८	५१	२०	२८	१४	२८	२९	१८	१८	२९

कीटः कर्कटराशिः सरीसृपो वृश्चिकः कथितः ॥ ११ ॥ मकरस्य पश्चिमा द्वे कुंभे मीनजलचर राश्या ताः ॥
मिथुनतुलाधिर कन्या द्विपदारव्या धनुषि पूर्व भागश्च ॥ १२ ॥ अत्र कुंभस्य जलचर मध्ये योग एवाकृता
सा परान्न भवति ॥ नृराशिस्त्वेव दुर्लभं मतिः ॥ तथा हि बलं ज्ञात के ॥ मस्यो घटीयादिना राशिस्व रूपं व
दती श्रीवराह मिहरेण घटीति कुंभस्व रूपं मुक्तं ॥ घटीति घटवान् पुनरुपः ॥ कुंभराशिरित्युक्तं भवति ॥

होनामकरं देवि ॥ सरित्कुंभो मनुष्यकुंभ इत्युक्तमस्ति ॥ न त्वनेन कुंभस्य जलचर वं सिध्यति ॥ यथा क
थं चित्तुलचर संबंधेन जलचर त्वं चेत्तदा स सदहना प्लवगा चकं येत्युक्ते कन्याराशिरपि जलचरः स्यात् ॥
अतः कुंभो मनुज एव ॥ अतः श्रीवराह मिहाराशिप्रायं ज्ञानता तत्पुत्रेण पृथुयशसां षट् पंचाशिकाया मुक्ते ॥
तुलायं कंभामिथुनं घटश्च नृराशयस्तेषु भुजं वदंति ॥ अस्यो दाहरणं ॥ अत्र तनुजावः ०।२३।१२। ७८
अत्र मेषराशि नृराशयः चतुष्याद ४ कीट १ जलचरः १० रत्तिसचतुष्यादिराशिः चतुर्थ नावेन ३।१२।
३६।३७। पुनितः १।१९३६।९ अयं षडधिकः ॥
अतश्चक्राष्टुद्धाः ॥ २।२०।२३। ५९ ततो रस्य जने
लं हीं तनु दिग्बलं ०।२६।७७ अनेन युतं तनु बलं ६।
३६।५१।२० एवं सर्वेषां ॥ अथ नावानां दिग्बलमाह ॥
सदृष्टं धियुग्मं गृह हि चरणेन मिति ॥ नावं प्रतिया
पदके अतुर्थं शेरहीने कार्ये ॥ ततः सकलया बुद्धि बुद्ध्या गुरुदृष्ट्या च युतं कार्यं ॥ तन्वादिभावानां स्पुटं बलं भवति ॥
उल्लिख्यते ॥ तनुजावो परिरमादीनां दृष्टयः सू० ०।०।० चंद्रः ४।०६। मं० ०।०।० बुधः ०।०।० शु० ०।१।३० रा० ०।०।०।
राशि शुक्रदृष्टि योगः ०।४१।३६ अस्यां धिः ०।१०।४। धनारमं दृग्बलं ॥ पापग्रहाणां दृष्टि योगः ०।०।० ॥

अत्र मेषराशि	नृराशयः	चतुष्पादः	कीटः	जालचरः
हृदयः संतितन	मिथुनतूल	मेषवृषजसि	कर्कः	मीनः मकरो
धौषु नृहृदय	कन्याकुंभ	दधनुषि उत्त	वृश्चि	तरना गश्च
तुष्टेन स्वामि	धनुषि पूर्व	राधिमकर	कः १०	ति १० ना०
लसहितदिग्बल	भागश्च ७	वर्जागश्च ४	॥	
युक्तं कार्यं ॥	जा०	जा०		

पूर्वेक्षानिचेष्टाबलानि							पूर्वेक्षानिउच्यबलानि							रम्भादीनांचेष्टारश्मयः							रम्भादीनांमुच्यारश्मयः							चेष्टाच्यव लाभ्यापृथक् पृथक् उन्नयो रेकयोर्घाता नूतनग्रहस्य कष्टरवति॥
र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	
५९	२९	१९	०	५९	२०	३०	५९	२९	१९	०	५९	२१	३०	५९	२९	१९	०	५९	२२	३०	५९	२९	१९	०	५९	२३	३०	
१०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	१०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	१०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	१०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	
२०	३३	४३	५३	६३	७३	८३	२०	३३	४३	५३	६३	७३	८३	२०	३३	४३	५३	६३	७३	८३	२०	३३	४३	५३	६३	७३	८३	

स्त्यवराय॥ रश्मिचेष्टाबलं ५९/१०/२० रश्मिउच्यबलं ५९/१०/२० रश्मिचेष्टारश्मयः ५९/१०/२० रश्मिमुच्यारश्मयः ५९/१०/२०

१७

उदाहरणं॥ रवेमेष्टाबलं०५९१९८२० रवेनच्यवलं०३८१३१० अनयोद्यतिः॥०३८६६ एवंचंद्रादीनामपि॥
द्वितीयोदाहरणं॥ रवेमेष्टाबलं०५९१९८२० कृपा१ दिशोद्यतिः००१८१०८० रवेनच्यवलं०३८१३१०२०००
द्वितीयोद्यतिः०२९१२७१२० शेषद्वयस्यघातः००१९५ एवंचंद्रादीनामपिज्ञेयं॥ इदमिति॥ घातद्वयस्यमूलयाच्यो
मूलानयनप्रकारश्चलीलावयां॥ तत्कांयादिषमात्कृतिं द्विगुणयन्मूलैः समेत ह्युते सत्कालव्यतितीतेषां
विषमालंघ्यं द्विनिघ्नं न्यसेत्॥ पंचम्यापंक्तिरुते समे न्यविषमालंघ्यं कालं पंचम्यापंक्तिगुणं न्यसेदिति
मुहुः पंचमेकं लंघ्यं स्यात्पमिति॥ मूलावशेषकं सैकं वष्टि ६० घं विकलं न्वितं॥ द्विसंगुणद्विमुक्तेन मूलनामं
पदे स्फुटं॥ उदाहरणं॥ रवेमेष्टाबलं०५९१९८२० अयंवारद्वयं वष्ट्या ६० सवर्गितः०२२८६
उक्तवन्मूलं १७१८८ वष्टिजक्तं घातस्य सप्तममूलं०१३५२ इदमेव रवेः कष्टं॥ एवंचंद्रादीनामपि॥ अथ

१७

एकद्वययोजनं॥ तद्वपमिति॥ इष्टकष्टानुत्तरं पृथक् पृथक् फलं ज्ञेयं॥ तद्व्या॥ इष्टाधिक्येयदसदृशाफ
लं प्रुनं ज्ञेयं॥ कष्टाधिक्येयदसदृशाफलं अमुनं ज्ञेयं॥ बलसामेष्टायाः फलं मं स्यात्॥ वीर्यं दृगिति॥
ग्रहस्य वीर्यं पृथक् पृथक् कष्टेन कष्टेन पृथक् पृथक् गुणितं कार्यं॥ तत् इष्टकष्टाक्यं बलं स्यात्॥ इष्टबलं कष्टबलं च ज्ञेयं॥

नष्टाच्यबलयोद्यतिः॥							बलोनेकयोद्यतिः॥							रम्भादीनामिष्टबलं॥							रम्भादीनांकष्टबलं॥													
र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श	र	च	म	बु	गु	शु	श
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
१०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	७०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	७०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	७०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	
२०	२०	४०	६०	८०	१०	१२	२०	४०	६०	८०	१०	१२	१४	२०	४०	६०	८०	१०	१२	१४	२०	४०	६०	८०	१०	१२	१४	२०	४०	६०	८०	१०	१२	

सप्तवर्गजं शुभाशुनसाधने शुभघातमूलं न शुभं गुणं॥ अशुभघातमूलं न अशुभं गुणं॥ दृगिति॥ दृशः
ग्रहप्रतियादृष्टयः आनीतास्तास्तस्य ग्रहस्य कष्टेन कष्टेन पृथक् पृथक् गुण्यस्ता इष्टकष्टाक्यं ग्रहदृशो न्वति॥
एतत्प्रयोजनं॥ दृष्टेः शुभफलं चेत्तर्हि इष्टकष्टाक्यं वशाद्यो ज्ञेयं॥ अस्योदाहरणं॥ सूर्यप्रतिचंद्रदृष्टिः०१९८२
इयंरविइष्टेन०१७१८८ गुणिताफलं०१९९० जातासूर्योपरिचंद्रस्य इष्टादृष्टिः पुनः अष्टदृष्टिः०१९८२ रविक
ष्टेन०३१५२ गुणिता०१५४ जातासूर्योपरिचंद्रस्य इष्टादृष्टिः स्यात्॥ दृष्टेः शुभफलं चेत्तर्हि कष्टदृष्टिव
शाद्यो ज्ञेयं॥ अथसप्तवर्गजं शुभाशुनफलमाह॥ स्तोत्रेति॥ ग्रहस्वोद्यतिरूपं बलं१ त्रिकोणे मूलत्रिकोणे

श्रीरत्नादीनां मिष्टगुणितदृष्टिचक्रं लिख्यते॥								रत्नादीनां कष्टगुणितदृष्टिचक्रं लिख्यते॥								रत्नादीनां मिष्टगुणितदृष्टिचक्रं लिख्यते॥							
श्री	र	च	मं	बु	गु	शु	श	श्री	र	च	मं	बु	गु	शु	श	र	च	मं	बु	गु	शु	श	
२	००	१५	००	००	००	००	००	२	००	१५	००	००	००	००	००	०५	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
च	०१	००	३५	३०	२५	००	००	च	०१	००	३५	३०	२५	००	००	०५	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
मं	००	३५	००	००	००	३५	००	मं	००	३५	००	००	००	३५	००	रत्नादीनां कष्टगुणितदृष्टिचक्रं लिख्यते॥							
बु	००	३५	००	००	००	३५	००	बु	००	३५	००	००	००	३५	००	२	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
गु	००	३५	००	००	००	३५	००	गु	००	३५	००	००	००	३५	००	३२	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
शु	००	३५	००	००	००	३५	००	शु	००	३५	००	००	००	३५	००	३२	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
श	००	३५	००	००	००	३५	००	श	००	३५	००	००	००	३५	००	३२	३०	३०	३०	३०	३०	३०	

चरलविरहितं रूपं ०॥ १५॥ स्वर्गजो स्वराशौ अर्द्धं ०॥ १६॥ अर्द्धीष्टं अर्द्धमित्रं त्रेयोष्टमांशः ॥ ०॥ १७॥ ०॥ १८॥ ०॥ १९॥ ०॥ २०॥ ०॥ २१॥ ०॥ २२॥ ०॥ २३॥ ०॥ २४॥ ०॥ २५॥ ०॥ २६॥ ०॥ २७॥ ०॥ २८॥ ०॥ २९॥ ०॥ ३०॥ ०॥ ३१॥ ०॥ ३२॥ ०॥ ३३॥ ०॥ ३४॥ ०॥ ३५॥ ०॥ ३६॥ ०॥ ३७॥ ०॥ ३८॥ ०॥ ३९॥ ०॥ ४०॥ ०॥ ४१॥ ०॥ ४२॥ ०॥ ४३॥ ०॥ ४४॥ ०॥ ४५॥ ०॥ ४६॥ ०॥ ४७॥ ०॥ ४८॥ ०॥ ४९॥ ०॥ ५०॥ ०॥ ५१॥ ०॥ ५२॥ ०॥ ५३॥ ०॥ ५४॥ ०॥ ५५॥ ०॥ ५६॥ ०॥ ५७॥ ०॥ ५८॥ ०॥ ५९॥ ०॥ ६०॥ ०॥ ६१॥ ०॥ ६२॥ ०॥ ६३॥ ०॥ ६४॥ ०॥ ६५॥ ०॥ ६६॥ ०॥ ६७॥ ०॥ ६८॥ ०॥ ६९॥ ०॥ ७०॥ ०॥ ७१॥ ०॥ ७२॥ ०॥ ७३॥ ०॥ ७४॥ ०॥ ७५॥ ०॥ ७६॥ ०॥ ७७॥ ०॥ ७८॥ ०॥ ७९॥ ०॥ ८०॥ ०॥ ८१॥ ०॥ ८२॥ ०॥ ८३॥ ०॥ ८४॥ ०॥ ८५॥ ०॥ ८६॥ ०॥ ८७॥ ०॥ ८८॥ ०॥ ८९॥ ०॥ ९०॥ ०॥ ९१॥ ०॥ ९२॥ ०॥ ९३॥ ०॥ ९४॥ ०॥ ९५॥ ०॥ ९६॥ ०॥ ९७॥ ०॥ ९८॥ ०॥ ९९॥ ०॥ १००॥ ०॥

अस्यार्थः। सूर्योऽपि हीनः प्रयुक्तः चंद्रस्य चेषा केंद्रं। राशिज्या नितः सायनोरविः सूर्यस्य चेषा केंद्रं नवति।
ततः केंद्रान्गो प्राग्वत्बलं स्यात्। केंद्रं चेद्गणायुतं पडधिकं पट्टह्यचेषा बलमिति चेष्टा बलानुय
नरीत्या बले कुनसाधय॥ किमर्थं। गोकशेषविधिरेवमी एकशसाधिनोर्थं तबले प्राग्वत्तौ मादिवत्तौ
र्यायननावतः। चेषावीर्ये न नवतः। यद्वर्कस्यायनबलं तदेव चेषा बलं। अतोर्कस्यायनबलं द्विगुणं
कृतं पूर्वमेव॥ यस्य स बलं तदेव चंद्रस्य चेषा बलं अतः चंद्रस्य पक्षबलं द्विगुणं कृतं पूर्वमेव। अस्योदाहरणं॥ रविः
२।१०।२०।५० चंद्रः ५।१२।२५।३२ अर्कदुः ३।२०।४०।५० चंद्रस्य चेषा केंद्रं अयनोऽंशः १७।४४ सायनरविः
३।२०।५० त्रिज ३ युक्तो जातरेव चेषा केंद्रं ६।२।४।५० चंद्रस्य चेषा बलं ०।२९।२१।३२ रवे चेषा बलं ०।
५९।१०।२० अथ रवि साधनं॥ ये चेषो च बलेति॥ १३॥ अस्यार्थः॥ ये चेषो च बले रसेः षड्विः विनिते गु
लिते सैके एकयुक्ते निडास्वीया रश्मयो नवति॥ उच्चबला दुच्चरश्मयो चेषा बलं चोदा रश्मयो नवति॥ उदा
हरणं॥ रवे चेषा बलं ०।५९।१०।२० रसे ६ विनितं ५।५५।५० सैकं जातरेव चेषा रश्मयः ६।५५।५०
रवे न च बलं ०।३०।२३।० रसे ६ विनितं ३।५७।१० सैकं रवे न च रश्मयः ४।५९।१० एवं चंद्रादीना
मपि॥ अथ एकशसाधनं॥ चेषेति चेषो च बलयो राहतेर्धातस्य पदं मूलं गृहस्य च नवति। बलेनैकयोः

षट्कोट्यैषु स्थानेषु ॥ एवमेवैषु

षट्कोटकेषु स्थाप्यं ॥ एवं च
 शुभे २१५७॥ १२ चतुर्के ॥ ४०
 १८ अशुभपंक्तौ गृहकोटके
 अस्या ०॥ २२॥ १९ अशुभपंक्तौ
 षट्कोटकेषु स्थाप्यं ॥ एवं च
 दीनामपि ॥ तथा कृतन्यासः ॥ अ
 नाशुभयोः स्पष्टिकरणं वर्गप
 मिति ॥ वर्गपानां सप्तवर्गस्वा
 उत्तयाकृत्वा ये निडा निडे स
 चुती तन्निष्पद्युशुभेका
 तद्यथा ॥ गृहद्वारादिसप्तव
 स्वाभिनां पृथक् उक्तप्रकारे ॥

१९

यथात्र विभि
युनेस्ति तत्र गृहे
शौबुधः तस्य मुने
युतिः १।२। ४८ पूर्व
स्थपित गृह मुने
१५। १२ युत्या मुनि
०।१६। २५। गृह स्थ
ने लिखेत्। एवं गृ
श्वरस्य बुधस्य। प्र
योगः। २। ५७। १२ पृ
स्थपितं रवे गृहो
४। १८। १२ युत्या मुने

थ

यत्रास्ति तद्गर्गस्वामीवर्गैर्द्वर्गैश्चरः। तयोः शुभाशुभबलयोर्घातासदंतेन स्ववर्गस्थं शुभाशुभगुणनीयं
वर्गश्चरतस्त्वेतद्गर्गयोः शुभे बलघातमूलेन स्ववर्गस्थं शुभाशुभगुणनीयं। एवं अशुभबलघातमूलेन अशुभे
गुणयेत्। तस्त्वेतद्गर्गयोः शुभे बलघातमूलेन स्ववर्गस्थं शुभाशुभगुणनीयं। एवं अशुभबलघातमूलेन अशुभे
दीनां शुभाशुभफलं योज्यं। एवं सप्तवर्गजं शुभाशुभं च स्फुटं भवति। उदाहरणं। रविर्भिषुने स्तीति गृहे शो
बुधः स एव वर्गेशः तस्य इष्टबलं ५।३५।३१२ वेः शुभसाधने रवितस्त्वेतद्गर्गः तस्येष्टबलं ५।१६।५१ अनयोर्घातः
२९।३१।४८ अयं सुष्ठु मूलार्थवारद्वयं षष्ठ्या सचलितः। १०६३० - अस्य पदे ३२६ रवदिनं ज्ञातं सुष्ठु मूलं
५।२६।२ अनेन पूर्ववर्गेशाशुभयोर्गुणितं गृहे बलं १६।२५ गुणितं ज्ञातं स्फुटं शुभे बलं १।२९।१२ एवं होरादि
बलान्यपि स्फुटानि कार्याणि। एवमशुभबलान्यपि साध्यानि। तथा कृते शुभाशुभयोर्न्यासः॥ ॥ इति श्रीदि
वाकरदेवज्ञातमन्त्राविश्वनाथविरचिते श्रीकेशवदेवज्ञातविरचिते पद्मसुताहरणे इष्टकसप्तवर्गजं
शुभाशुभसाधनधिया योदाहरणं॥ ॥ ५५ ॥ अथायुर्द्वयं विनाग्रद्वारं दशविनागो न ज्ञायते। ज्ञातोः कियन्मि ते
जीवितं इति च न ज्ञायते॥ ग्रहाणां यत्किंचित्फलं दशास्वेव भवति॥ इति प्रधानत्वादायुर्द्वयधिया यत्र अरभ्यते॥
सचायुर्द्वयोर्दिधा। ग्रहयोगजो गणिता गण्य। ग्रहयोगजस्त्रिविधः॥ नियतायुर्द्वयः। परमायुर्द्वयः। अमितायुर्द्वयः
यश्च। तत्राद्योगजायुर्द्वयस्यैकमुदाहरणमाह॥ कर्कशदिति॥ १७॥ इदुश्च इदुश्च इदुश्च इदुश्च। कर्कश इदुश्च इदुश्च
दीदुश्चोतामोयुतश्चासौ इदुश्च तस्मिन् कर्कशे चंद्रे इत्युते। बुधसितौ केन्द्रे भवतः। त्रयश्च ३ अरिश्च ६

२०

२०

समस्तसमराशौ अष्टमांशः ०।७।३० वैरिगेहे शत्रुगेहे चूपांशः षोडशांशः ०।३।४५ अर्धरिजयुजि अर्धिशत्रुगदेरदंशः
द्वित्रिंशद्भागः ०।१।५२।३० नीचे स्वशून्यं० यत्रोच्चं नीचं वा सैव भवति॥ स्वेच्छादिपुक्रमेण बलानि रच्यते॥ तत्रान्यत्र मित्रा
तद्यथा॥ गृहे स्वामियस्मिन् स्वनिष्पन्नं नैव शुभं नैव अशुभं॥ तत्रान्यत्र मित्रा
नेस्ति तत्रोक्तं शुभग्रहे इत्ये। तदनेकतेन शुभेन नैव शुभं नैव अशुभं॥ तत्रान्यत्र मित्रा
हे अशुभं ज्ञेयं। अथ दले षट् होरादिषु द्वर्गेषु दलमिति॥ तद्यथा॥ होरादिवर्गस्वामीयस्मिन् स्वेच्छादिपुक्रमेण बलानि रच्यते॥ तत्रान्यत्र मित्रा
गृहवत्तागतशुभाशुभयोर्दले होरादिवर्गेषु दलमिति॥ तद्यथा॥ होरादिवर्गस्वामीयस्मिन् स्वेच्छादिपुक्रमेण बलानि रच्यते॥ तत्रान्यत्र मित्रा
शुभं याद्विंशतं तत्तया १ छोड्यं अशुभं स्यात्। तयोः शुभाशुभयोर्दले होरादिवर्गेषु दलमिति॥ तद्यथा॥ होरादिवर्गस्वामीयस्मिन् स्वेच्छादिपुक्रमेण बलानि रच्यते॥ तत्रान्यत्र मित्रा
एवं सप्तवर्गसप्तानां शुभाशुभानां मैक्यं कार्यं। ईशादियत्र केचिदेवं माकुर्वते॥ क्रियमाणबलस्य गृहादिसप्तवर्गस्वामी
यादृशस्तादृशस्वर्गेषु समं नैव मद्रया चतुरीया बलं ग्राह्यमिति। तदसत्। यतो अचार्यः॥ श्रीपतिश्रीधरनीलकण्ठदिनिः
स्वस्वपद्धतौ सप्तवर्गबले इष्टकश्च निडापतेर्वशात् सप्तवर्गपतिवशात् ईशादियेवोक्तं॥ तेन सप्तवर्गधीश्वरः स्वर्ग
दिपुयत्रतिष्ठति तत्र तत्फलं ग्राह्यं। अशुभयगुणके च वर्गस्थमेव फलं ग्राह्यमिति उक्तं। अचार्यः। इत्यनयोर्नैव प्रकट
एवाये अनेन प्रतिपादयंति तेषामाशयस्तत् एव ज्ञानं तु पदार्थस्तु उक्तप्रकार एव। तथा कृते शुभाशुभयोर्न्यासः।
अथ किं कर्तव्यम्॥ पंचमोरिति॥ १५॥ पंचमोः शुभाशुभपंचमोः सप्तसुकोटयोः प्रथमयोः ये इष्टासदेक्ये
शुभाशुभे भूते कृतास्ते चतुर्नैव तेषां लुप्तं तदग्रहकोटके स्थण्णं। ततो न दलदिषु सुकोटकेषु तदर्थं गृहीत

अ	र	च	म	बु	गु	शु	श
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००
१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००

के २० मृतिर्भवति ॥ इत्यादिना नियता युक्त्या युक्तः ॥ अत्र अस्यां
 जातक पद्धतौ उक्तितं गणितायु रच्यते ॥ चतुर्विधं ॥ अशो द्वे
 पिंडं ॥ नैसर्गिकं ॥ जीवरा मोदितं च ॥ तत्र अशायुः कर्मयोग्य
 लकाधीनं ॥ सच स्फुटगुणका प्रयगुणयोर्वध मूलं कर्मयोग्य
 गुणकः ॥ स्फुटगुण कस्तु उच्च चेष्टा गुणयोर्वध मूलं ॥ तत्रादौ
 उच्च चेष्टा गुणको स्फुटगुणं चादौ ॥ अत्मा इति ॥ चेत्किरणा रश्मयः ॥
 मत्माः रूपात्रयान्मूनास्तदा स्वरूप किरणाधिः ॥ रूपयुक्त किरण
 नां अंधिभ्यस्तु र्धांशे गुणः स्यात् ॥ चतुर्धो र्धाः रूपत्रयाधिकः
 किरणास्तदि विभूगोर्ध्व एकरहित किरणानां अर्धं गुणः स्यात् ॥
 एवं चेत्किं कतुं गसंज्ञव गुणैर्भवतः ॥ चेत्कारिभ्यो चेष्टा गुणकः ॥
 उच्चरश्मिभ्यो उच्च गुणको ज्ञेयः ॥ उदाहरणं ॥ रवेभ्यो कारश्मयः
 ६१५५५० त्रयो र्धा विभूगोर्ध्व इत्युक्तत्वात् ॥ एकेन रदिताः ५१५५५०
 एषा सध २१५७५५ जातो रवेभ्यो कार गुणकः ॥ रवे रश्मयः ७१
 ५११९० रूपत्रयाधिकः एकेन रदिताः ७१५१९० अर्ध ११५५१९० जा
 तारवेभ्यो गुणकः ॥ चंद्रस्याश्च रश्मयः १२७१८ एते अत्यः अतो रूप १ युक्ताः ७११८ एषां सधिः जात अंशे द्रव्या अगुणकः
 ०१५५५७ एवमंशेषां ॥ अथ स्फुटगुणक साधनमाह ॥ ॥ तद्वति ॥ तयोभ्यो कार गुणो अगुणयो र्धा तस्य मूलं

स्फुटगुणकः स्यात् ॥ उदाहरणं ॥ रवेभ्यो कार गुणकः २१५७५५ रवेभ्यो अगुणकः ११५५१९ अनयो र्धा तः
 ५११८६ ॥ अयं सस्म मूलार्धं वारद्वयं षष्ठ्या सवलितः २०५७६ अस्म मूलं १०७१२६ षष्ठि ६ नक्तं जातो रवेः
 स्फुटगुणकः २१२०२६ एवं चंद्रादिनां ॥ अथा प्रयगुणका नाह ॥ यः स्वाधीयेति ॥ १९८ ॥ ॥ स्वादीनां वर्गे क्रिमात्
 धृतिभ्यो सादिना षडंको ज्ञेयाः ॥ रज्यादीनां चष्टा गुणकाः ॥ रज्यादीनां उच्च गुणकाः ॥ रज्यादीनां स्फुट गुणकाः ॥
 तद्यथा ॥ स्ववर्गे धृतिष्टादश १८ अर्ध
 षष्ठ्यवर्गे द्विष्टादश १५ सुह
 दुर्गे विष्टे त्रयोदश १२ समवर्गे अर्ध
 कानवर्गे अरिवर्गे द्विष्टादश १५ अर्ध
 धिरिपुवर्गे गुणस्त्रयः ३ एवमेतेषां होरादिवर्गे एते अर्धाः स्युः ॥ गृहे गृहस्थाने यो क उक्तवदा गच्छति सदि गुणः
 स्थापः होरादिवर्गे यथा स्थित एव स्थापः ॥ तेषां यो यो गस्तं योग स्वादीनां षण्णां चेतद्वि तस्य गृहस्थं चेत
 हे सति क्रमादतैः षड्विंशे र्धे स्यात् ॥ षट्गुणे हरेत् ॥ तच्च यथा ॥ स्य गृहे षड्विः ६ षट्त्रैः ३ अर्धे षट्त्रैः ३
 सुभिः ८ षट्त्रैः ८ सुह दुर्धे नवभिः ९ षट्त्रैः ५४ समगृहे अंशुमद्भिः १२ षट्त्रैः ७२ अरिगृहे धृतिभिः
 १८ षट्त्रैः १०८ अधिरिपुगृहे विभिः २४ षट्त्रैः १४४ क्रमेण हरेत् सार्धः ॥ वर्गे तमे ॥ स्वांशे स्वनवांशे स्वअंशे
 स्वद्वेष्टे गृहे सति सदारसगुणेः ३६ षट्त्रिंशद्भिरेव हरेत् ॥ न स्वादि गृहपात हरेत् सार्धः ॥ एवं हते तेषां

आश्रयगुणः स्यात्। उदाहरणं। अत्ररविः शत्रुगृहे ति अतोपंच प्राप्ताः। गृहे द्विगुणीता इत्युक्तत्वात् गृहे दशजाताः १०।
 होरातुस्वस्य वर्तते। तो होरायामष्टादश १८ द्वेष्टुः अधिशत्रोरस्ति अतो द्वेष्टुः त्रयः ३ सप्तमांशः शत्रोरस्ति अतः

आश्रयगुणकार्ये स्वादिवर्गे गृहे सति

	र	च	म	बु	गु	शु	श
गृ	१०	१०	२६	१६	६	१८	१८
हो	१८	१८	१५	९	९	९	९
रे	१	५	११	१	१	१५	९
स	५	११	१८	१८	९	११	१
न	९	५	९	११	१८	१८	९
बा	१५	५	११	११	१	११	१५
त्रि	९	११	११	५	११	१८	११
यो	८९	८९	१०७	१०७	६१	१०८	७६
हो	१०८	१०८	५४	१६	१६	१६	७२

इतिकागु
 होरादि
 स्थाने यथा
 स्थित एव
 एवं रखा
 होनां त्या
 सो विधि
 येते ॥
 ॥ ॥

सप्तमांशपंच ५ नवांश त्रिंशो शो सप्तस्य वर्तते अतो नवांश त्रिंशो
 शयो नव ९ द्वादशांशो धि मित्र स्यात् द्वादशांशपंच द्वादश १५ एवं
 जातारवेः सप्तस्य वर्गं पुत्राकरः ॥ अथेषां योगे नाड्यः ६९ अथ
 नाड्यकः। रवि वर्गे ति मादि त्रितये नास्ति शत्रुगृहे नास्ति।
 अतो नाड्यकः १०८ अनेन नक्तै नाड्ये लक्ष्मि रवे राश्रयगुणका
 ०३८ १२० एव मुक्तरीया जाता नाड्यं का नाड्यकांकाः ॥ आश्र
 यगुणके विंशषसंकारे कर्मयोग्यगुणका नाड्य ॥ चेवर्गे तमपूर्वगति ॥
 रखा दीनो माश्रयगुणकाः ॥ नाड्य नाड्यको ॥ वर्गे तमपूर्वगः ॥ ११९ ॥
 र चं म बु गु शु श स्व मि मि स श श
 १० ५१ ५८ ५१ १ २ १ १८ ५५ ११ ९ ५ १
 २० १५ ५१ ४० ४० २० २० १६ ४८ ५४ १० ४ ५४
 १० १८ १ ५ १ १ १ १५ १८ १ ५ १ १५ १८
 तदा द्विगुणिता इतं कांका त्रि
 आश्रयगुणका को नुन युक् कार्यः अधिशत्रुने नुनः अधिमित्रने युक्

स्व धी. म. र. रि गृहि
 १८ १५ ११ ९ ५ १
 १६ १८ ५४ १२ १८ १०६

दिना ११ अशरीशः अशरीशेषु दतराः अशरीशेतराः तेः एतेषु ३। ६। ११ इतरे पापग्रहाः रविनो ममंदाः तेः एवं
 सप्तग्रहाणां योगे अमितं अगणितायुर्विदिजानीहि ॥ योगजमिव अन्यत्रं जातकशास्त्रे विधि। तच्च थाश्रुकायुहीये।

अथशुभगुणितशुभानां न्यासोयं लिखते

शु	र	च	म	बु	गु	शु	श
गृ	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
हो	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
रे	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
स	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
न	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
बा	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
त्रि	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५

अथशुभगुणितशुभानां न्यासोयं लिखते

शु	र	च	म	बु	गु	शु	श
गृ	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
हो	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
रे	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
स	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
न	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
बा	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
त्रि	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५

अथशुभगुणितशुभानां न्यासोयं लिखते

शु	र	च	म	बु	गु	शु	श
गृ	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
हो	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
रे	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
स	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
न	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
बा	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५
त्रि	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५	१०५

होरेष्वरेकक संस्ते जने शोचापि सोमदृष्टि ते ॥ केद्रगतेः पापेर्जातस्य विंशति

दायां शोष्ठकलात्तिष्ठते ॥ ॥ साः । शेषं त्रिंशद्गुणं शरत्तत्तलब्धं दिवसाः । शेषं षष्टिगुणं शरत्तत्तलब्धं घटिकः ।

शेषषष्टिगुणं शूरनक्तं लब्धं पत्तानि। अनेन मासादिना लग्नायुः संयोज्य १ अस्यो
दाहरणं ॥ रवेर्दश्यां शोध्य कलाः २०६०।५८ कर्मयोग्य गुणकेन १११८।९ गुणिताः २
०१० एवं चंद्रादीनामपि ॥ रवेः कर्मयोग्य गुणकेन गुणिताः आयुः कलाः २५४०।० रव
नेन चोद्भूताः यल्लब्धं वर्षाणि १२ शेषं १०७१० द्वादशगुणितं १७६४० द्विशत्यानक्तं
लब्धं मासाः ८ शेषं १६४० त्रिंशद्भुतं ११२०१० द्विशत्यानक्तं लब्धं दिवसाः २४ शेष
१२०० षष्टिगुणितं ७२०० द्विशत्यानक्तं लब्धं घटिकाः ३६ शेषं ० षष्टिगुणितं ० द्विश
त्यानक्तं लब्धं क्षणानि ७२०००० द्विशत्यानक्तं लब्धं क्षणानि ७२००००

ल	यो
७	६७
२५	१८
३२	२९
०	४८

तनोर्दय्यांशकाः २२।१२।७६ न्याहिताः ६६।३०।१० दशभक्ताः लब्धवर्षाणि द्वे
 ६।३०।१० द्वादशगुणितं ७६।३९।३६ दशभक्तं मासाः ७ शेष १।३९।३६ त्रिंशद्भि
 रितं २०।१०० दशभक्तं लब्धदिवसाः २० शेष १।१०० षष्ठिगुणितं ५०० द
 शभक्तं लब्धघटिकाः ५० शेष ० षष्ठिगुणितं ४०० द्वात्रिंशत्कालं पला नि
 एवं जातं वर्षाद्यं लग्नमायुः ६।७।२०।५०।४० लग्नबलं ६।४७।१५।२० षट्स
 योधिकमस्ति । अतो लग्नस्य बलवत्त्वान्नराणि ० नूनैर्वर्षे न रागायये

ल	यो
७	६७
२५	१८
३२	२९
०	४८

तनोर्दय्यांशकाः २२।१२।७६ न्याहिताः ६६।३०।१० दशमन्तकाः लब्धवर्षाणि द्वे
 ६।३०।१० द्वादशगुणितं ७६।३९।३६ दशमन्तकमासाः ७ शेष १।३९।३६ त्रिंशद्दि
 नितं २०।१०।० दशमन्तकलब्धिदिवसाः २० शेष १।१०।० षष्ठिगुणितं ५०० द
 मन्तकलब्धिघटिकाः ५० शेष ८ षष्ठिगुणितं ४०।० द्वात्रिंशत्तलब्ध्यपलानि ०
 एवंजातंवर्षाद्यलग्नमायुः ६।७।२०।५०।४० लग्नबलं ६।४७।१५।२० षट्स
 योधिकमस्ति । अतो लग्नस्य बलवत्त्वलग्नराशि ० नूनैर्वर्षैर्नयायुः

प्रागानीतस्युत्पुलकाः ॥ अथ कर्मयोग्यगुलकानयनं ॥ प्रागानीतस्युत्पुलकस्याहृतगुलानस्यमूल
स्योग्यो गुलः कर्मयोग्यगुलकः स्यात् । उक्तानां

उच्चगुणकादीनां मध्ये आप्तुः कर्मणि अयमेव
 वयुज्यत इत्यर्थः १ रवेराश्रयगुणकः ०१८१२०
 रवे प्राप्ते नीतस्फुटगुणकः २१२३१२६ अत्र यो
 द्यतिः ११११३० अयस्य मूलं ज्ञातः कर्मयोग्यगुणकः

एव च नृपतिः ॥ रव्यादीनां सप्तग्रहाणां लग्नस्थ
 लवाग्रशाः कायाः । चत्वारिंशद्भक्ताः शेषं इहामुषः ग्रंथी भवन्ति । उदाहरणं ॥ रविः २१४८२०५८ राशयस्त्रिंशद्भक्ति

आयुर्दोषे प्रागानीता चार्धहानिर्नवेत्। षट्त्रिंशत्स्येति नातीतगुणकेन तेनागा गुणनीया इत्यर्थः॥ अत्रायं
विशेषः॥ शत्रुने गत इत्येव स्वाभाविक शत्रुर्जयः। ननु शत्रुस्तत्कालिकः। नन्येव चेन्नैव स्पष्टं शत्रो रजावात्।
अत्राहानिः कदाचिन्नास्यादिति चेत्सत्यं॥ न ह्ययनियमोस्ति। यत्तु शत्रुहानिः सर्वेषां न संभवो यस्यः।
किंतु यथा रवे रश्मिहानिर्न संभवति। तथा चंद्रस्य अंशहानि रपीति। किंच सप्तवर्गहावले अर्धशत्रुने रतांशक इति
चंद्रस्या संभवोपी यथा अन्यग्रह बलार्थमुक्तं। तद्वत्प्रकृतेऽस्ति। तात्कालिकमेवैव विचारं शत्रुने अधिशत्रुनेहा
त्राधि शत्रुविचारोऽस्ति। ननु केवलं शत्रुमित्रविचारः। प्रकृते तु तात्कालिकमेवैव विचारं शत्रुने अधिशत्रुनेहा
नि विशेषभावं। ननु उभयत्र अंश एव हानिः संभवतीति। अस्योदाहरणं॥ ॥ रविः २११४। २०१५८ स्वांशो न ५
१०। पुनः २। ४। २०। ५८। अयं राशिष्वधिको नास्ति। अतो न गण १२ अमुतः ११२५। ३९। २ अस्य जागः २९५। ३९। २
एवं चंद्रादीनामपि॥ शत्रुग्रहे अस्ते गते सत्यदाह बलं॥
अत्र बुधोऽस्ते गतोस्ति एते बुधस्यायु रंशः २६८। ३९। ११ दि
नक्तोऽज्ञाता बुधस्यायु रंशः १२४। १५। ५९ अत्र गुनः शत्रु
देस्ति अस्ते गतोस्ति अत्र हानिद्वय प्राप्ते अधिकाहानिः क
ये लुक्तं। गुरोरायु रंशः ३३३। ३५। ९ दिनक्ता जाता गुरो रंशः १६६। ३५। १२ बुक्रोपि अस्ते गतोस्ति अत एव हानि
प्राप्ता परंतु शानि सितौ विना रसुक्तत्वादर्धहानिर्न कृता यथा स्थित एव अंशग्राह्याः अत्र शानिः शत्रुग्रहे स्ति शाने रंशः
१०८। २९। ८ गुणं शो ना जाताः ६२। ७। १२ शानेरायु रंशः १२४। १५। ६ एवं बुधगुन शनी ना जाता अयु रंशः अन्येषां तु यथा स्थिता

तो

रव्यादीनां मुद्रा लिख्यते॥							रव्यादीनामायु रंशः लिख्यते						
र	च	मं	बु	गु	शु	श	र	च	मं	बु	गु	शु	श
१०	१	२	५	७	११	८	२१५	२३०	२३५	२६८	३३३	२७१	१६६
१	२	३	४	५	६	७	३९	४८	५७	६६	७५	८४	९३
२	३	४	५	६	७	८	४८	५७	६६	७५	८४	९३	१०२

एवा शने श्वक्रपातार्धहानि गुणकेन ०। ४२। ५३ स्वकीयायु रंशः १२४। १५। ६ गुणिताः ८८। ७७। ३६ जाता अश्वक्रपा
तार्धहानि संस्तुता आयुर्जीगा लिख्यते॥ अत्रायुर्जीगाः लिख्यते॥ पापग्रहे लगे सति ते वां जागानां हानि
विशेषमाह॥ दायांशा इति॥ तनु गे लगे
दांयांशाः पृथक्। तनु लबादिद्याः। लग्नस्य राशि
खषट्मुधताः ३६० आष्योनाः आष्याल
याः। यदि च तस्मिन् तनु गे लगे सद्युधे शु
र्षः। अथापरे अचर्यो इति वदंति। तथा अष्या उग्रोदयभावो न लग्नते गे स्य पापग्रहस्य लग्नस्थग्रहना
वफले न आरोहावरोह फले न निष्पादुनाः कार्याः। सौम्यदृष्टे शुभग्रहदृष्टे अर्धया आष्यादुनाः कार्याः। अत्र कू
रशब्दे न क्षीणं दोलने सतीयं हानिर्न ग्राह्या। चंद्रस्तु सर्वदा शुभ एव। अत एव कूरे विलग्न संहिते त्यादि बृह
ज्जातक श्लोकव्याख्या। तेन दो सत्तेन कूरशब्दे न क्षीणं चंद्र मान ग्राह्य इत्युक्तं। तनु गे लगे लगे यो दो पापग्रहो
चेतर्हितयोर्मध्ये बलाधिकस्य षट्बलाधिकस्य नावफले न निष्पादुनाः कार्याः। तसाम्पेतयोः षट्बलयोः
साम्ये सति पुष्टबलेनेति। यत् पुष्टं अधिकं नावफले तेनैव निष्पादुनाः कार्याः। उग्रोदयभावो न नि
ष्पादुनाः कार्याः। इत्युक्तं तच्चुक्तिसहं न दृश्यते कथं लग्न फलं पूर्णं तर्हि उक्तं संपूर्णं हानिः। यथा नावफले
न्यूनं तथा हानि रपि न्युना नवति। नावफला नावेहाने रना इति। इति तनुपे असौ क्रिया अंशदो अंशायु र्दोषेना नास्ति।

अत्रायुर्जीगाः लिख्यते॥						
र	च	मं	बु	गु	शु	श
२१५	२३०	२३५	२६८	३३३	२७१	१६६
३९	४८	५७	६६	७५	८४	९३
४८	५७	६६	७५	८४	९३	१०२

२७

पिंडायुः १५।१।१४।३।३० एवं चंद्रादीनामपि ॥ नेसर्गे दुहाकरं ॥ रवेर्दयांशाः २८६।३१।४६ रवेर्गुणकेन २० गुणिताः
 ५७३०।३५।३० नगणं शो नक्तः लब्धं वर्षाणि १५ शेषं ३३०।३५।२० द्वादशगुणितं ३९६७।४० नगणं शो नक्तं लब्धं
 मासाः ११ शेषं ७।४० त्रिंशद्गुणितं २९२।०।० नगणं शो नक्तं लब्धं दिवसाः ०।४० २९२।०।० शेषं २९२।०।० नगणं शो नक्तं लब्धं
 लब्धं घटिकाः ३५ शेषं १२०।० घटिगुणितं ७२०० नगणं शो नक्तं लब्धं पलानि २० एवं ज्ञाते रवेर्निसर्गायुर्वर्षाणि १५।११।०
 ३५।२० एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ अथ जैवोदाहरणं ॥ ॥ रवेर्दयांशाः २८६।३१।४६ स्वर्ग २१ नक्तः लब्धं वर्षाणि
 १३ शेषं १३।३१।४६ द्वादशगुणितं १६२।२१।१२ स्वर्ग नक्तं लब्धं मासाः ७ शेषं १५।२१।१२ त्रिंशद्गुणं ४६०।३६।० स्वर्ग
 नक्तं लब्धं दिवसाः २१ शेषं १९।३६।० घटिगुणितं ११७६।० स्वर्ग लब्धं घटिकाः ५६५०।० एवं रवेर्ज्ञातं जीवायुर्वर्षाणि
 १३।७।२१।५६।० अन्यत् २८६।३१।४६ इन्द्रजित् लब्धं घटिकाः ३५।४८ घटिकादिषु ५६।० अन्वितं ३१।४८ एवं ज्ञाते
 रवेर्जीवायुर्वर्षाणि १३।७।२१।३१।४८ एवं चंद्रादीनामपि ज्ञेयं ॥ ॥ अथोपेक्षादिषु त्रिषु अपूर्तयेषु लयायुर्ज्ञेय
 नयनमाह ॥ स्यादिति ॥ ॥ विनतनीः विगतानि नानि शो रीयो यस्मात् दिने विनतं च तत्तनुश्च विनतनुः तस्य विनत
 नीः लिप्ताः राशि रहितस्य नागादिकस्य लिप्ताः कलाः खनखो २०० इताः शतद्वयद्विताः वर्षादि लग्नायुः पैंडु त्रि
 केपिंड निमर्ग जीवायुर्ज्ञेयं ॥ तल्लग्न्यायुः अंशक समं लग्नं नक्तं नवांशसमं निखिलै राचार्यैः स्मृतं।
 केपिण्ड नक्तं लब्धं। लग्न राशितुल्यं स्मृतं। यस्येति राशिनवांशयोर्मध्ये यस्य स्वाभिः अधिक बलः तदेव कार्यं
 मित्यपैः स्मृतं। द्वयोर्मध्ये अंशक नाये अधिक बले अंशतुल्यं ग्राह्यं। राशिनवांशे अधिक बले राशितुल्यं ग्राह्यं।

२७

तेनाट्टमिति ॥ अन्यैरेव मुक्तं ॥ अंशायुर्वल्लग्न्यायुः स्यात् तेन अंशसमं न राशितुल्येन वा अयं कार्यं तद्यथा ॥
 अंशनाथे बलाधिके अंशतुल्यं यावत् अंशं टुपं। राशिनथे बलाधिके राशितुल्यं यावत् अंशं टुपं। एवं एतेषु केवा
 चिन्मतेषु सत्त्वपि अदिमं प्रथमं मानी तं अंशसमं मेव बहुसंमतं ग्राह्यं मित्यर्थः ॥ अस्योदाहरणं ॥ विनतली
 लिप्ताः १३३२।४६ खनखोर्द्विताः लब्धं लग्न्यायुर्वर्षाणि ६।७।२८।५८।४८ इन्द्रजित् अयुर्ज्ञेयं पुट्टेयं एतेषु चतुर्षु
 आयुर्ज्ञेयेषु सत्त्वकदाकस्य प्राप्ते नो मित्याह ॥ ॥ अंशायुश्चेति ॥ लग्नार्कचंद्राणामध्ये तनो लग्ने अधिक
 बले सति षड्पाधिके षड्बले सति अंशायुः साध्यं। इने सूर्ये षड्पाधिक बले षड्बले सति पैंडु पिंडायुः
 साध्यं ॥ विधीषु षड्पाधिक बले षड्बले सति निसर्गायुः साध्यं। एषामेकं तमस्य न्यून बलं षड्पादित्य बलं
 ततस्तत्तुल्य बलं दयाः षड्पाधिक बलं। तड्वायुषोः तयोः प्रोक्तयोरायुषो योगिर्ज्यायुः स्यात् तद्यथा। लग्नार्कयोः
 पिंडायुर्वर्षाणि रव्यादीनां ॥ ॥ रव्यादीनां निसर्गायुर्वर्षाणि ॥ जीवायुर्वर्षाणि रव्यादीनां लि ॥ सम बलयोः षड्पा
 र च मं बु गु म् श ल र च मं बु गु म् श ल र च मं बु गु म् श ल र च मं बु गु म् श ल र च मं बु गु म् श ल र च मं बु गु म् श ल

पिंडापूर्वर्षाद्यै रव्यादीनां ॥ ॥								रव्यादीनां नीसर्गायुर्वर्षाद्यै लि०॥								जीवायुर्वर्षाद्यै रव्यादीनां लि०								समवल्लयोः षड्दुपा	
र	च	मं	बु	गु	म्	श	ल	र	च	मं	बु	गु	म्	श	ल	र	च	मं	बु	गु	म्	श	ल	धिकवल्लयोः अष्टौ	
१५	१५	११	४	६	१५	४	६	१५	०	०	३	८	१४	११	६	१३	१०	११	६	७	१२	४	६	युपिंडायुर्षोर्योगा	
१४	६	११	४	६	१५	४	६	१५	०	०	३	८	१४	११	६	१३	१०	११	६	७	१२	४	६	र्षिमायुः स्यात् ॥ लग्न	
३	६	११	४	६	१५	४	६	१५	०	०	३	८	१४	११	६	१३	१०	११	६	७	१२	४	६	द्यौः सर्वमेतल्लयोः ष	
३४	४०	३०	०	३०	३	०	४८	२०	४०	५२	०	०	०	३०	४८	३०	४०	५२	०	०	०	३०	४८	डुपाधिकवल्लयोः	
																								२ अंशाधुनीसर्गा	

अंशायुर्वर्षाणि

युधो यो गार्ध्रिः त्रयः स्यात्। रविचंद्रयोः समबलयोः षड्पाधिकबलयोः पिंडायुर्निसर्गयुधो यो गार्ध्रिः त्रयः स्यात्।
 त्रयः लग्नसूर्यचंद्राः समबलाः षड्पाधिकबलाः तदात्रायुं वित्रयाणं त्रायुं वित्रयाणं त्रिवले निर्दिश्य
 योगकत्वा विधेयेन हरेत् ॥ तदा तत्र त्रायुर्द्वयं। तद्यथा। त्रयः पिंडनिसर्गयुर्द्वयोः साध्याः त्रिवले
 निर्दिश्य लग्नबलेन त्रायुर्द्वयोः गुणनीयः। सूर्यस्य षड्पलेन पिंडायुर्द्वयोः गुणनीयः। चंद्रस्य षड्पले
 न निसर्गयुर्द्वयोः गुणनीयः। अत्र गुणप्रकारः ॥ वर्षाणि द्वादश गुणानि अधिस्वमाससंयुक्ता निर्मासं
 वंति। मासाश्च त्रिंशद्गुणानि अधिस्वदिनसंयुक्ताः दिनानि न वंति ॥ इदं दिनघटिपलात्मकं त्रयः युः ल
 ग्नबलेन गुणं। एवं सर्वग्रहाणां। तथेव सूर्यबलेन पिंडायुर्द्वयोः गुणनीयः। तथेव चंद्रबलेन निसर्ग
 युर्द्वयोः गुणनीयः। गुणितानां त्रयाणं योगः कार्यः। त्रयाणं बलेन येन ज्ञायः तदिनात्मकं मिश्रायुर्भवति ॥
 अत्र दिनानि त्रिंशद्गुणानि मासाः। मासाश्च द्वादश गुणानि लब्धं वर्षाणि। एवं वर्षाणि मिश्रायुर्भवति। अथवा
 पलात्मकमायुर्भवति। स्वस्वबलेन गुणं पलात्मकं दुर्ध्वं कएव ज्ञायः। अधिस्थितो न ग्राह्यः। यत्नं ह्येतत्
 लात्मकमायुर्भवति। इदं षड्गुणं नक्तं घटिकात्मकं। तदपि षड्गुणं सदिनात्मकं। तत्र त्रिंशद्गुणं मासात्मकं। ५
 दं पूर्वायुधो समं। यदा त्रिंशदयुधो युयास्तृतीयांशः सः समादिः त्रयुर्द्वयः स्यात्। तद्यथा। त्रयाणं मायुर्द्वयानो
 योगः कार्यः। तस्य तृतीयांशः समादिः वर्षादिः त्रायुर्द्वयः स्यात्। यदा लग्नसूर्यशक्तिः मध्यमबलः षड्
 पादत्पबलः द्वौ मध्यमबलौ तदैव यो युतिरूपत्रयादधिकबलः तदात्रायुं वित्रिवले निर्दिश्य इत्यादिनां अ
 युः साध्यः। त्रयाणं मध्ये एकः हीनबलः। नृपत्रयादित्यबलः द्वौ मध्यमबलौ तदा द्वयोः युतिरित्यदिनां त्रायुः साध्यः।

२८

२८

चंद्रस्य तत्त्वानि पंचविंशतिः २५ नौमस्य तिथयः पंचदश १५ बुधस्य नास्कराः द्वादश १२ गुरोस्तिथयः पंचदश १५ शुक्रस्य तिथयः
 एकविंशतिः २१ शनिर्नखाः विंशतिः २० एते गुणकाः स्युः। अथ निसर्गनिसर्गयुर्द्वयोः अर्कादीनां नखादयः क्रमेण गुणकाः
 स्युः। अर्कस्य नखाः विंशतिः २० चंद्रस्य नृ १ नौमस्य द्वौ २ बुधस्य गावो नव ९ गुरोर्धूर्तिरष्टादश १८ शुक्रस्य नखा विंशतिः २०
 शनिः पंचाशत् ५० एते गुणकाः स्युः। अथ ग्रहाणां पूर्वोक्ता त्रायुर्द्वयः स्वगुणैः पेंडे पिंडोक्तैर्गुणैः निसर्गनिसर्गोक्तैर्गुणैर्द्वयोः
 कार्यः। ततो नगण्यः षड्पधिकत्रिंशतीति ३६० नीड्याः एवं स
 माधे वर्षाधे त्रयुः पीपिंडे निसर्गोक्तैर्नवतः। नडानप्रकारस्तु पूर्ववत्।
 अथ दीवशमौक्ता युर्द्वयानयनमाह ॥ स्वर्गसा इति स्वर्गात्ता श्रे
 तिचकारात्पूर्वोक्ताः। ग्रहाणां मायुर्द्वयोः शाः स्वोच्चो न इत्यादिना
 मुतास्ते स्वर्गसाः एकविंशतिहताः समादिवर्षाधे दीवदीव
 स्वांशाश्च न स्वांशास्ते रशेरित्यन्वयः। एतदुक्तं भवति। यस्य ग्रहस्य पूर्व त्रायुः साधितं तस्यायुर्जागाः। अथ निसर्ग
 नगण्यो ३६० नक्ताः लब्धं वर्षाणि १५ शेषं ४० ३४ द्वादशगुणितं ५२८ १२१ १८ नगण्यो दीर्घं नक्तं लब्धं मासाः १३ श्रे
 १८८ १८८ त्रिंशद्गुणं ५०६१ २०० नगण्यो दीर्घं नक्तं लब्धं पलाः १४ शेषं २१ २४० घटिगुणं १२८६१० नग
 ण्यो दीर्घं नक्तं लब्धं घटिकाः ३ शेषं २०४१० घटिगुणितं १२२४०१० नगण्यो दीर्घं नक्तं लब्धं पलानि ३४ एवं जातं रवेर्वर्षाधे

पेंडे गुणकाः							निसर्ग गुणकाः						
२	४	५	६	७	८	९	२	४	५	६	७	८	९
११	२५	१५	१२	१५	२१	३०	२०	१	२	९	१८	२०	५०

वैरिनेत्रं शङ्खानिः यापैडादिषु विषु आयुर्दोयेषु उक्ताहानि। अल्पबुद्ध्या केन चित् अंशो ह्ये अंशायुर्दोये अनुमि
 ता कथिता तदसत्। यस्मादस्ते मितेहानि अष्टके चैषा गुण केति। यतः अस्तंगतस्य चैषा गुणैक रूपार्धमेव।
 वैरिगृहे अर्धद्वानि नृक्ता। तथा च। अंशो नितरि पृथग्दे इया अयगुण केति। अतएव आयुः सौरमिति। इदं
 मत्रोक्तं वर्षाधायुस्तसौरमेव। यतोद्गणना सौरमानेनैव कल्पिता। तदुक्तं सिद्धांते ॥ वर्षायनर्तुयुगपूर्वक
 मत्रसौरात्। यत्सूरिभिः प्रोक्तं। तस्य। समापदि विधि। मनुजा करिण मिति सरमायुर्वर्षः कथितं। तथापि डा
 युर्दोयादिना अपि अनुपातो वर्षे ह्युक्तोस्ति। अतोद्गणनायां सौरमेव सूरिभिः प्रोक्तं। अल्पकथितं नास्ति
 चकं सावनं तदसत्। अत्येः कैश्चित् आयुः नास्ति त्रैके अल्पसावनमिति कथितं तदसत्। तत्र दामोदरपद्धतौ ॥
 नास्ति त्रैकथितं। दुसलेन सावनं कथितं तदसत्। यतः श्रीपति श्रीधराचार्यः युगैकचैर्युगसावनसूर्यइत्यनु
 पातेन दशाप्रवेशे सौरस्य सावनोद्युपि डा यदस्य धिना यत्तु तस्तद्द्वनामं हतां मतं किं व्यर्थं स्यात्। सावनमा
 युश्चेत्तर्हि अन्य अनुपातो न लभ्यते एव। अतो नास्ति त्रैसावनमायुः येन तत्तद्द्वविरोधान् आयुक्तं त्रैसा
 देव ॥ अथान्येषां प्राणिनां परमायुः पुरस्सरमायुर्दोयानयनमाह ॥ पंचादमिति ॥ पंचदिनाधिकविंशस्यधिक
 शतं १२०५ समाः अब्दानि नृकरिणं नरगणानां परमायुः स्यात्। व्याघ्राद्येडादीनां नृपाः षोडश १६ वर्षाणि।
 गोकाल्पादि गोमहिषादिनां श्वनुर्विंशति २६ उष्ट्राखरयोस्तत्त्वानि पंचविंशतिः २५ वर्षाणि। श्वनः कुकुर
 स्य सूर्यहादश वर्षाणि १२ अप्रभ्रायुः रदाद्यानिंशद्वर्षाणि ३२ परमिति ॥ प्रत्येकमग्नि संवध्यते। एषां प्राणिनां

त्रयाणां मध्ये दोहीनबलौ एको मध्यमबलः। तदा उक्तप्रकारेण तस्यैवायुः साध्यः। लग्ने मध्यमबले अंशायुः।
 सूर्यमध्यमबले पिंडायुः। चंद्रे मध्यमबले निसर्गायुः। अत्र त्रयाणां बलसाम्ये आयुं विबले निर्हये यादि
 ना आयुः साध्यः। तथैव द्वयोः समबलत्वे द्वयोरायुरा नियद्वयोः षड्बले निर्हये एकी ह्यसद्वयोः षड्बले स्ये
 न भवेत्। तदा तत्र आयुर्दोयं ॥ इदं मुख्ययुक्तिः सिद्धं भवति ॥ त्रिंशायुर्दोया स्त्रितवइसादिनां प्रकारेण
 उक्तं। तथैव द्वयोर्दोयुक्तिदत्तमियादिना आयुः साध्यः। तदुक्तं त्मातुंगपद्धतौ ॥ यदा त्रयाणां मपि
 वीर्यसाम्ये तेषां द्वयोः साध्यद्वीर्यसाम्यं। तदा तदायुः स्वबलेन निर्दग्धमेकिकृतं तद्द्वयोर्लैगन्तं ॥ १॥ पृथ
 क्पृथक् द्वयो मसदा तदायुः श्रीनीलकंठोदय आहुरेवं ॥ यदायुरेकं प्रदस्य या संतद्वीर्यं राचार्यम
 तां निजक्तं ॥ २॥ दामोदरपद्धतावपि ॥ लग्नार्कचंद्रादिवीर्ययुक्तोस्तदा विलग्नस्य बले न हन्यात् ॥ अंशायु
 रकस्य बले नोपि डा नैसर्गिकं चंद्रसैमी बलेन ॥ १॥ सर्वाण्यथैकत्र विधाय तानि बले क्य नृक्ता निसमादिकं यत् ॥
 फलचमिभ्रायुरिदं द्वयोर्बले क्य तो वो नयवीर्यसाम्ये ॥ २॥ साध्यं बुद्धिः स्पष्टमिदं डागाद श्री जीवश
 र्मा मतिमान्यथैवमिति ॥ अत्र डौवमिति। चे त्रयोपि दोहीनवीर्याः रूपद्वयया दत्तबलाः तदा डौवडीवश
 र्मांक्तं आयुर्जादितं। उत्तममध्यमहीनबलानि अग्रे वक्ष्यति ॥ अत्र लग्नार्कचंद्राणां षट् रूपाधिकबलवात्
 मिभ्रायुः साध्यते ॥ उदाहरणं ॥ रवे रंशायुः १२। ८। २४। ३६। ० वर्षाणि द्वादश गुणिता नि १४४ अर्धस्य मास

युजां। तद्यथा। चेल्लग्नस्य आद्यादशा तद्विचित्रां केन्द्रं पश्चिमः। एफर आपो किमडां युं क्रमेण दशाः स्युः। चेद
 वराधा दशा तद्विचित्राः सकाशात् केन्द्रादि क्रमः। चेच्चन्द्रस्य आद्यादशा तद्विचित्रा केन्द्रादि क्रमः। तद्यथा। अर्केन्द्र
 यानां मध्ये यस्य आद्यादशा तत्केन्द्रात् केन्द्रस्थ १। ४। ७। १० स्युः। तस्य द्वितीया दशा भवति। केन्द्र द्वितीये पितृ
 फरा ख्ये योग्यो ग्रहो स्तितस्य तृतीया दशा भवति। केन्द्र तृतीये स्थाने आपो किमरमेधो ग्रहो स्तितस्य चतुर्थी द
 शा भवति। यदि केन्द्रे कोपि ग्रहो नास्ति तदा परा फरस्थस्य द्वितीया दशा। आपो किमस्थस्य तृतीया दशा। यदि केन्द्रे
 परा फरयोः कोपि ग्रहो नास्ति तदा आपो किमस्थस्यैव द्वितीया दशा भवत्यर्थतः सिद्धं। अर्केन्द्रे परा फरादिविचित्रा
 रालग्नकुंडलेः सकाशात्। नचावकुंडलेः सकाशात्। यदि केन्द्र परा फरा वा किमर्धो बावद्वयो वा भवति तदा वस्य
 मालबी र्यक्रमेण दशा भवति॥ तद्यथा॥ तेषां मध्ये जोधिकबलस्य प्रथमा दशा। ततो न्यूनबलस्य। ततस्तन्यून
 बलस्य। एवं दशा क्रमः कार्यः चेदो ज्ञः समता बल समता स्यात्तदा आपो जोधिकतया तन्मध्ये यस्याधिकमायुः
 तस्य दशा। तदुपरि द्वितीयस्य। चेदयुः समता तदा मोठुमास्य सान्निध्यात्सादुदित क्रमात्। एतदुक्तं भवति॥
 उदयोसो वा द्विविधः। एकः प्रतिदिनप्रवहानिल नमाम्भवति। द्वितीयः सूर्यसन्निधौ नाच्य भवति। तत्र ययोर्गुणयोरा
 युः साम्यमस्ति तयोर्मध्ये यस्य ग्रहस्यास्तास्य वशेन प्रथमं उदयो जातो स्तितस्य दशा पूर्वा। आपो पश्चादिति। तदा
 दशा गतिः। अतीतमेतदसूर्याणं दशा माघा प्रयच्छति। तस्मात्ततः प्रयच्छति केन्द्रादि स्थः क्रमेणानु। तत्रापि बलिनः
 पूर्वतिसाम्येव वर्धायकः। तस्मात्पि प्रयच्छति पूर्वयेरविविच्युता इति॥ दामेदिरपद्धतावपि॥ आद्यादशा सूर्य

विधूयानां बलाधिकस्येव तु षड्वलैस्ते। अन्यच्च केन्द्रगतग्रहस्य तत्र स्थितानां च बहुग्रहाणां॥ पाकक्रमो
 के च बलाधिकस्य षड्वाब्दानुस्मरणीयसाम्ये। बलाब्दसाम्ये च दिनेषु बिंबादौ द्योदितस्येव दशा प्रकल्प्य॥
 अन्या च तदीर्यत एवमाद्यादशा पतेः परा फरस्थिता मां॥ ततः परा पो किमसंस्थितानां पाकक्रमोक्तेन बलेन
 चिंसेति। उदयसाम्ये निसर्गबलवशा दशा क्रमः स्यात्। तदुक्तं भ्रातृगुणपद्धते॥ समोदिति नाम पेषां निसर्गबलिनो
 भवेत्। तत्र दशा क्रमविधौ वीर्यदिवलमुच्यते। तदेवाह। चेदिति॥ चेल्लग्न आद्यादशा तदा स्वभावफलघ्नो जा
 सिका यति। यद्वाणं स्वैर्जीवज फलैः पूर्वाणी तैर्यानि स्वानि ओडां सिधुलानि तानि गुणितानि कार्याणि।
 इत्यर्थः। आद्यालग्नदशायां दशा क्रमेतानि बलानि स्युः॥ उदाहरणं॥ रवे षड्वलैस्ते ६। ३७। ४४। ५० रवेर्जीव फलेन ०।
 ५३। २७ गुणितं ५। ५४।

रमादीनां दशा क्रमबलानि लिख्यंते							अथ क्रमेण दशा लिख्यंते। श्रीरस्तु॥							लग्नकुंडलीयां लि						
२	च	म	बु	गु	शु	श	ल	श	म	बु	र	च	गु	शु	य	१	२	३	४	५
५	४	४	६	७	९	२	६	६	५	१०	१४	५	६	१०	६९	१०	६९	१०	६९	१०
५४	२	५४	५०	२०	५८	२०	१०	५	१०	१४	५	६	१०	६९	१०	६९	१०	६९	१०	६९
१९	१५	०	१६	४२	५८	५७	२९	७	१०	१४	५	६	१०	६९	१०	६९	१०	६९	१०	६९

धिकबलस्य दशा लग्नदशा। लग्नार्के स्थाने दशानिः तस्य द्वितीया लग्नार्क परा फर जो मस्तस्य तृतीया। लग्नार्कापो
 किमेरविचंद्रधुंगु र भुकाः। संतितेषां मध्ये बुधस्याधिकबले तस्य चतुर्थी दशा। ततो रविदशा। ततश्चन्द्रदशा।

फरे नैशनीतयोर्मध्ये लग्नस्य बल अधिकत्वा पूर्व लग्न दशा। ततः शनि दशा। चंद्रादौ पोकि मे नौ मस्तस्य दशा॥

दिशाक्रमबलं लिख्यते रज्यादीनां								पिंडायुषि दशा क्रमो लिख्यते								अथ निसर्ग बुद्धि दशा क्रमो रज्यादीनां								
र	चं	मं	जु	गु	शु	श	ल	र	वु	गु	शु	चं	ल	श	मं	यो	चं	जु	गु	शु	ल	श	मं	यो
४६	४४	३७	५८	५३	४५	३५	४०	५५	३४	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५	५५
५७	५५	२०	२३	१७	१०	२९	७	१४	२८	३४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१४
३९	३९	६३	३७	१५	३८	४४	२८	३४	०	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४	३४

एवं दशाक्रमः एवमेव वक्ष्यामि दशाधिकोऽस्य दशादिना जीवशर्मो दिते प्रायुर्दयशा क्रमो वगंतव्यः। अत्र लगे गार्क चंद्राणां त्रयाणां द्वयोर्वा अंकतः षड्बलसाम्ये दशापतिः कथं भवगंतव्यः। यस्यायुरधिकं तस्या दशा वगंतव्या। तथा चोक्तं॥ चेदौ दः समतायुष इत्यादिना लग्नार्क चंद्राणां मध्ये यस्य मिश्रायुरधिकं तस्या दशा वगंतवती। तत उक्तवदशाक्रमबलमानीय उक्तवदशाक्रमो वगंतव्यः। ननु ओहो समता इत्यत्र दशाक्रमार्थं बलमानीतं तस्मिन्नेत्रा युषो धिकता उक्ता। ननु षड्बलसाम्ये। तल्लथं। षड्बलसाम्ये सति यस्यायुरधिकं तस्या दशा वगंतवती। युच्यते॥ प्रायुर्बल अधिकत्वात्। यथा दशाक्रमबलसाम्ये यस्यायुरधिकं तस्या दशा वगंतवती। तदुक्तं रामकृष्ण पद्धते। रवीन्दुलग्नोद्भव षड्बलानां तोत्ये त्रयाणां मथवा द्वयोश्च॥ पूर्वोक्तमिश्रायुषिसाधिते स्याद्बलं प्रायुषि पूर्वदशा तु तत्र॥१॥ तदब्दसाम्ये प्रथमो दिदि॥॥ नं कूरिष्यते॥

रिष्यते रिष्यकारकस्य नंक्तुः रिष्य नंक्तुः हितादितादिविचार्य मतिमान् रिष्यस्य नंगं वदेत्। रिष्यकर्तु रिष्य-
हं नुप्रहित इहं। अहितं कथं। शुभासहं। अयं शुभग्रहः पापग्रहो वेति। तथानीचो न्नास्तादृश्या अ-
यतो विचार्य। नीचे उच्यते वा। अस्तगतो दिते वा। आदिशब्द मित्रने शत्रुने इति विचार्य मित्रं रिष्य नंगं वदेत्।
एतदुक्तं भवति॥ रिष्यकर्ता शुभग्रहः कदाचिद रिष्यं न करोति पापग्रहः करोत्येव। पापग्रहो वा दृष्टाधिकः एते
षु आदि स्थानेषु गतोरिष्यं न करोति॥ कदाधिको नीचाद्य रिष्य स्थाने गोरिष्यं करोत्येव। द्वयोर्वलसाम्ये एत-
द्विचारणीयमि सन्ने प्राहुः॥ इहास्मिन् ग्रंथे रिष्य हतोरिष्य नंगे दशाक्रमे श्रीधराद्यो दितं ओडो बलं श्रेष्ठे ते
चुक्तियुक्तस्यात्। तथा च श्रीधरः। ग्रहादि वर्ग संख्या ७ रूपयुक्ता धिता ४ तयारिष्याधिपबलं नक्तं नंगनाथ
बलं च तत्॥१॥ स्याद्वा श्या रमं बलं तेषां वर्गाणां तद्वलं बलं। राश्यादि वर्गनाथानां ४ बलैराह स तद्वलं॥२॥
सर्ववर्गबलं तस्या रिष्यतद्गनाथयोः॥ दशाक्रमे पि। यदा चंद्रार्क पूर्वस्या दशा वर्ग गणस्तदा। रूपाधिकस्तद-
र्धन नडोद्भव बलं तदा॥३॥ राशेस्तद्वलं प्रोक्तमन्यवर्गेषु तद्वलं। स्वस्वनाथबलैर्ह्यन्यन्तदेतद्गडिं बलं॥४॥
अत्र वर्गसंख्या रूपो धिता ४ तया बलं नक्तमिति। चतुर्नक्तमित्यर्थः। एव रिष्य नंगे दशाक्रमे चैकरीत्या रिष्य-
तादेव बलसाधनं सलुक्तं॥ अथ मतां तर निराकरणं कथं। कचकस्मिन् रिष्ये श्रीपतिहातु गिदिमो-
दर रामकृष्ण पद्धत्यादिषु कथं रिष्य बलं तदा तद्वलमिति कथं च द्रष्टुं च कथं रिष्यतायां द्युगुणितं ये बलं
योरंतरा हतं साधितमित्यर्थः। अथ मर्थः। वीर्यदृक् इत्यगिष्य कथं गुणिते इत्यादिना यद्गुणितं षट् बलं।

युक्ता

इष्टकगुणितषट्चक्रंतयोरंतरकार्ये। तस्यचतुर्थशो गृहे स्थाप्यः। अन्यवर्गेषु अधितः। ततस्तान्प्रत्येकं स्वस्व
वर्गेश्चले गुणयेत्। फलानामेवमप्युक्तं बलं भवति। एवं चलांतरेण साधितं तत् युक्तिभूयं न्यस्यत। ते च घा।
कष्टेष्टद्वयबलसाभ्यां दंतरबलं भूयं स्यात्। तदा षड्बलपूर्वगोपिग्रहः शुभान् शुभे बलांतरासाधितबलेन भूयं
बलं। अतोरिष्टकर्तारिष्टहर्तान्न भवति। अतः कारणद्वीपतिनायद्युन्ना भूयं बलांतरादिति यद्वलं कृतं
तदसदिति। युक्तिबाह्यात्। तथान्ययुक्तिः। यदेव्यबलं भूयं तदा इष्टं भूयं कष्टं रूपां स्यात्। तदेतद्वला
धिकोरिष्टकर्तारिः संगतो नीचगतभ्यकथमरिष्टं हरति। अतश्च यद्युन्ना भूयं बलांतरादिति कृतं तदसत्।
तथैव मुक्तस्यात्। तद्विध्यासिनास्तानुंगिनारामहृष्टेन च अरिष्टभंगे शुभान् शुभे बलांतराद्वलं कृतं। दशाक्रमे
मेतु तदा बलं संस्कृतमेव तस्येति श्रीपतिवचना संस्थितमिति षड्बलं मत्वा षड्बलादिशाक्रमे बलं पृथक् एवं नि
र्गुरिया कृतं तदप्यसत्। रिष्टभंगे दशाक्रमे चैकशये वषट्बलादिव बलसाधनं तच्चुक्तं॥ अथांतदशानयनमाह॥
अर्धस्येति॥ मूलदशापतेः एकनाग इति एकराशिगो मूलदशार्थाः अर्धस्य पक्ता भवति। निडागुले रारोहा वरोहो
अनीनो दो शुभाशुभेः पूर्वोक्तैः स्वगुणैः शुभाशुभया च को भवति यथः। त्रिकोण १५ गृहगणनव पंचमगणशस्य
पक्ता स्यात्। एकत्र एकशौ द्विबहुषु सत्सु बली एक एव पाचयति। उक्तं च सारा वल्पां। मूलदशाधिनायस्य
हृत्वांशैः स्वगुणैः गृहेः। कशोयंतदिशा सद्यो बली वदति नागनाक्॥१॥ होरा मकरं देपि। एकैरेष्टं रूपां सः संभव

आधेति॥ एवमुना प्रकारेण रिष्टदं नृडेरिष्टकर्तृ तद्वक्तृ गृहाणं बले साधये॥ साधितबलयोः प्रयोजनमाह॥
अधिकेति॥ नन्ता अरिष्टभंगकर्तृग्रहः। अरिष्टकर्तुः सकाशात् अधिकबलो भवति। तदारिष्टहृत्। रिष्टभंग
कर्ता स्यात्। आस्योदाहरणं॥ चंद्रस्य षड्बलैक्यं ६।११।४२।५९ अस्याधिजातिग्रहस्थाने बलं १।४०।२५ अस्याधि
जातं चंद्रस्य होरादिवलं ०।५०।१२ अथेतत्स्वैवर्गभूयं बलं गुणयेत्। तथान् चंद्रस्य गृहेशो बुधस्य सैष षड्बलैको नृ
१।४३।२८ चंद्रस्य गृहबलं १।४०।२५ गुणितं १३।४७।४९ होरे राश्यां द्रः तस्य बले नृ ६।११।४३ होरादिवलं ०।५०।१२ गुणितं।
५।३६।६ एवं देष्टुं एणादिनां। अथ दशाक्रमबलं लिख्यते॥ अथ निसर्गयुधिदशाक्रमोक्तिरयते॥ तत्र चंद्रबलाधिक्ये निसर्गयुधियः संभवति॥
अर्कहोत्रे अथ माखगोदयबलाधिर्नैव वर्गधितः॥ स्वैवर्गेश्चले हेतो बलमिदं कथं जातं बलं लिख्यते॥ इति तथा प्रकल्प

श्री	र	च	मं	बु	गु	शु	श	ल	श्री	र	च	मं	बु	गु	शु	श	ल
ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ग	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	शु	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	श	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५
ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	ल	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५	०११५

जाता चंद्रस्य दशा
दशा ०।७।१३।२७।४०
चंद्रात्किं द्रस्थाने र
विबुधं नृगुरवः
संति। एषां मध्ये बु
धस्य बलाधिक
त्वात्ततो बुधदशा।
ततोरविदशा। ततो
नृगुरदशा। चंद्रासण

[illegible]

लग्नदशामध्ये			शुभितशामध्ये			शौमदशामध्ये			बुधदशामध्ये			रविदशामध्ये			चंद्रदशामध्ये			गुरुदशामध्ये			शुक्रदशामध्ये							
शनेरवदशाः			शुभितशामध्ये			शौमचक्रांतदशा			धरविचक्रांतदशा			बुधचक्रांतदशा			रविचक्रांतदशा			चंद्रचक्रांतदशा			गुरुचक्रांतदशा			शुक्रचक्रांतदशा				
ल	श	यो	श	ल	यो	मं	चं	यो	बु	र	चं	यो	र	बु	चं	यो	च	मं	स	यो	गु	बु	चं	यो	शु	बु	चं	यो
०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	०५००	

पूर्वोक्तं न अर्थस्येकं न गत्यादिना विदशाः साध्याः ततस्तान्य एवमुपदशाः साध्याः तद्यथा। ततस्तान्य एवमुपदशाः साध्याः तद्यथा।

पूर्वाक्षेपेन अर्धस्यैकजगद्व्यादिना विदशाः सध्याः ततस्तान्येवमुपदशाः सध्याः तद्यथा ॥ अतर्दशादशा प्रकृत्य ॥
अतर्दशापतिर्दशाप्रतिकृत्यः ॥ ततोर्धस्यैकजगद्व्युक्तप्रकारेण अतर्दशामध्ये विदशाः सध्याः ॥ तथा विदशादशा प्रकृत्य ॥
तस्य विदशापतिर्दशाप्रतिकृत्य उपदशाः सध्याः ॥ तान्योतर्दशाविदशापदशान्यः सृष्टमं फलं ज्ञेयं ॥ दशमध्वे अतर्दशापतयः स्वगुणैः फलं दद्युः ॥ अतर्दशायां विदशापतयः स्वगुणैः फलं दद्युः ॥ विदशायां उपदशापतयः स्वगुणैः फलं दद्युः ॥ एवं उपदशासृष्टमं कालिकं फलं ज्ञेयं ॥ पंचांशोनेति ॥ कलया एकया अशा युरनया शीया हतमायुः पंचांशो नदिन द्वयमेतीति दृश्यते ॥ पक्षे ब्राह्मसौरार्यनृद्यौर्गहाण्णागाद्यमंतरास्मितेन ज्ञायुषामासाद्यमंतरस्थात् ॥ यद्वा ज्ञानकालस्य पलमात्रांतरात्कालगणपद्धताः अंतरकलान्यो दशादिना न्यायुषांतरस्थात् ॥ एवं दशाप्रवेशस्यांतरं दृष्ट्वापि यैरतिदृष्टिः दशादित्यग्राहं फलं दशाप्रवेशोत्तमफलं प्रोक्तं ॥ तेन्येति दृष्ट्या नमोस्तु ॥ इत्युपहासः ॥

[illegible]

35

तिनञ्प्रथमः। एक एव तद्वातेषां दद्यादंतर्देशा बली। एवं सर्वग्रंथेषु क्त मस्ति। अत्र केचित् केन्द्रादि क्रमेण तद्देशा
इति वदन्ति। सच ग्रंथेषु सर्वपाटक्रम एवांगि कृत इति सर्वसंप्रदायैः ग्रहपाचयति। ग्रहवशात् ग्रहा एवांतर्देशा
पाचका न्वन्ति। नलग्नं। मूलपाकपक्षिः पूर्वदिशेत्यंतर्देशांततः। इतीमूलदृशा पश्यंतर्देशार्धे आंशा दोह पंचत्वा
तत एकग्रहगस्य ततस्त्रिकोणगतस्या ततः सप्तमगतस्या। ततश्चतुरस्त्रगतस्य यथाक्ता भागाः क्रमेण यथाक्ता
भागाः क्रमेण सूत्राप्याः। त्रिकोणयो द्वयो द्वौ ग्रहौ तथा चतुरस्त्रयो द्वौ ग्रहौ वा भवतस्तदा बलवद्धशा क्रमः।
यद्दशा बलक्रमे तदेव अंतर्देशा बले। ततः छिद्रांसमतान् कृत्वा ततः छिद्रांना शं कृत्वा ते अंशाः प्रथमकृत्वदशाः।
ते रंशो धीः हताः कार्यः। बलेकेन अंशयोगेन नक्ताः प्रथमकृत्वा पितबलक्रमेण अंतर्देशाः स्पृः। तत्र छिद्रांसम
हकरणमुक्तं लिखावयां। तद्यथा। अन्योन्यहारा निहतौ हरं शौराशयोः समष्टेदविधानमेवं अस्यार्थः। हरं शौ
अन्योन्यहारा निहतौ कार्यौ। एकस्य हरेण अपरस्य हरं शौराशौ गुण्यौ। अपरस्य हरेण प्रथमस्य हरं शौराशौ गुण्यौ। एवं
कृते राशयोः। समष्टेदविधानं भवति॥ आस्योदाहरणं॥ अत्र लग्नस्य बलाधिकत्वात्। आद्यादशा लग्नस्य ६।१०।२८।५६।२९
लग्नस्य दशमध्ये अंतर्देशा विचारार्थं लग्नकुंडलिनी रच्यते॥ अत्र लग्नेन सह एकग्रहः शनिः अतोर्धवाचकः।
त्रिकोणगः। कोपि नास्ति। अस्तग्रहः कोपि नास्ति। चतुरस्त्रगः कोपि नास्ति। तल्लग्नदशायां पाचकः शनिः। अथ
छिद्रांसमष्टं कार्यः। तत्र लग्नस्य हरं शौ ले ३ शने हरेण २ गुणितौ ० ल ३ शने हरं शौ ३ लग्नस्य हरेण १ गुणितौ १ एवं पर
स्परहरेण हेराशयो गुणेन कृते जाताः समहाराः॥॥ अथ लग्नस्य मूलदशा ६।१०।२८।५६।२९ लग्ने स्यादो २ गुणिता

चंद्रमध्यांशः	नौममध्यांशः	शनिमध्यांशः	नौममध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	लग्नमध्यांशः	गुरुमध्यांशः	बुधमध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	बुधमध्यांशः
च म श यो	म च यो	श ल यो	म च यो	च म श यो	ल श यो	ग बु च यो	बु र च यो	च म श यो	बु र च यो
१० ० ० २	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०
५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५
२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०
१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४	१४ १४ १४ १४
सूर्यमध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	नौममध्यांशः	शनिमध्यांशः	शुक्रमध्यांशः	बुधमध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	बुधमध्यांशः	रविमध्यांशः
र बु च यो	च म श यो	च म श यो	म च यो	श ल यो	शु बु च यो	बु र च यो	च म श यो	बु र च यो	र बु च यो
० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०	० ० ० ०
५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५
२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०
३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४	३४ ३४ ३४ ३४

चंद्रमध्यांशः	चंद्रमध्यांशः	नौममध्यांशः	शनिमध्यांशः
च म श यो	च म श यो	म च यो	श ल यो
५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५	५ ५ ५ ५
२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०	२० २० २० २०
१० १० १० १०	१० १० १० १०	१० १० १० १०	१० १० १० १०

अथ दशा प्रवेशे सावनाहर्गणमाह ॥ ॥ शाकोब्दा इति ॥
 शाकः जन्मकालीनः शाकः अर्द्धावत्सराः स्युः । जनिमध्यमार्क
 नमुखे जन्मकाले यो मध्यांशः सस्य नमुखे राश्यादिकं त
 मासादिशाकोब्दाधो ज्ञेयः । तस्मिन् शके प्रथमदशा प्रवेशो
 नवति ॥ द्वितीयादिदशा प्रवेशज्ञानार्थमाह ॥ तच्छ्रुतिः ।
 तनवत्तु दिना युक्तं दशाब्दाधिकार्ये । दशाब्दाशकेषु योज्याः । अधि
 मासाद्ये दशमासाद्ये योज्ये ॥ एवं तत्र शाके अधिस्थ मासाद्ये सन्नादिः
 तरलिः राश्यादिस्तरलिर्दशादौ मध्यमः रविः स्थितः । अस्याहर्गणः ॥
 सादिनादिनवति ॥ अथ दशावर्षादिकमत्र योज्यं ॥ तथा त्रलग्नदशा ६१० । २८ । ५६ । २९ योगे जातं १५१५ । १११३ । ८५५
 स्मिन् शके १५१५ यदा यता दशो मध्यमसूये १११३ । ८५५ नवति तदा लग्नदशानि वृत्तिः । शनिदशा प्रवृत्तिश्च ॥ ॥ द्वास्त्रिंशत्तदशेति ॥
 ततो द्विस्त्रिंशत्तदशादिनीहतादशा पृथक् विध्या ॥ एकत्र त्रिकु १३ कृतात्रयोदश गुणितांशांका ८९० हतं तद्युतातेन
 नजनफलेन दिनादिनादिना युक्ता पृथक् कार्यः । सा सावनीका सावना स्यात् । पुनः किल हलः । दशाब्दफले युक्तदशा
 वर्षतुल्यैः पलेर्युक् युता कार्या ॥ अस्याहर्गणः । लग्नदशावर्षलि ६ द्वादशा गुणितानि ७२ मासे १० युक्तीनि जातदशा
 मासाः ८२ एते त्रिंशत् ३० गुणिताः २४६० दिवसैः २८ युक्ताः जातदशा दिवसाः २४८८ । ५६ । २९ अथैतत्पृथक् २४८८ । ५६ । २९

एते त्रयोदश १३ गुणिताः ३२३५६१२३३ स्वं काष्ठमिः ८९० नक्ताः लब्धिदिनादि ३६१२११९ अनेन पृथक् सूत्रा २४८१५६१९
दशादिवसायुक्ताः सावना जाताः २५२५११७१८० दशाब्दतुल्यैः पलेद्युक् २५२५११७१८० एवं मन्वेषां ज्ञेयं । अ
थ दशाक्रमेण दशायाः सावना लिख्यंते । तद्युक् जनिचुव्रजः । तद्यथा । सावनया युक् जनिचुव्रजा जन्मकालचुव्रजः
सावयवः कार्यः सदशादौ सावना दुर्गणः । सावयवो न वति । अत्र जन्मकालदिवसे सूर्ये दिने अहर्गणः १८७३०५
अथ क्रमेण दशमवशमध्यमाक लिख्यंते ॥ अथ क्रमेण दशायाः सावनानि लिख्यंते ॥

ल	श	चौ	बु	र	चं	गु	शु	मो	ल. दशायाः	२५२५११७१८०	सूर्यदशाः	५३२६१८०२
६	६	५	१०	१८	५	९९	१०	६९	श. द.	२३४८३८५५	चंद्रदशाः	२०७५१२३१०
१०	५	३	९९	२९	६	७	२	९९	चौ. द.	१९५११८३१९	गु. दशाः	३२६४१५१०
२८	४	३७	५४	३३	३२	३५	२७	९८	बु. द.	३९९६११७१२३	शुक्रदशाः	२९५११२७१०
५६	७	४	२३	१३	३५	२२	१६	२९				
२९	७	४	२३	१३	३५	२२	१६	२९				
१५१५	१५२१	१५२६	१५३७	१५४२	१५५७	१५६६	१५७७					
१	६	१०	१९	१०	१७	२४	२७					
१३	५	३१	३८	५१	२८	५९	२६					
८	५	३२	३९	३२	७	२९	४५					
४५	५३	५६										

तीयदशा प्रवेश समये सावयवो ब्रह्म तुल्यत्वाद् दुर्गणः १८७३०५ १९१४ एव मन्वे
षामपि ज्ञेयं ॥ अथ दशा लिख्यंते ॥ शके १५०८ ईदृशि २१४१२१२४ मध्यमाके
लग्नदशा प्रवेशे ब्रह्म तुल्यत्वात् सावयवो दुर्गणः १८७३०५ १५१२८ शके १५१५ ईदृशि
१११३१८ मध्यमाके शनिदशा प्रवेशे दुर्गणः १८७३०५ १९१४ शके १५२१ ईदृशि

३८

ल. द. प्र. श.
१५०८
१२
१३
२४

३८

शनिमध्य	रविमध्य	बुधमध्य	शुक्रमध्य	चंद्रमध्य	सूर्यमध्य	शनिमध्य	रविमध्य	बुधमध्य	शुक्रमध्य	चंद्रमध्य	सूर्यमध्य	शनिमध्य	रविमध्य	बुधमध्य	शुक्रमध्य	चंद्रमध्य	सूर्यमध्य
उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः	उपदशाः
श	ल	चौ	बु	र	चं	गु	शु	मो	श	ल	चौ	बु	र	चं	गु	शु	मो
०	०	०	२	१	०	४	१	०	०	०	२	१	०	०	०	०	०
१	०	२	८	१	८	४	८	२	९	०	२	८	१	८	४	८	२
२८	२१	१७	१९	९	४	४	९	०	३	२	२	८	१	८	४	८	२
२	१	३	२८	४४	५	४४	५२	२६	३८	१२	३१	३१	४४	५२	२६	३१	३१
३७	१९	५३	३७	१९	१०	८	१०	५	३४	४५	५४	३७	१९	१०	८	१०	५

नमध्यमग्रहस्तुतैः सेपैर्योड्याः । अत्राद्वंद्वं स्तदशावर्षाण्येव ॥ अस्योदाहरणं ॥ सावनदशादिवसाः प्राक्ताः
 २५२५।१७।४६ अयमेवाहर्गणः अयं विम्व १३ गुणः ३२८२८।५०।५८ त्रिंशत्के १०३ नक्तो लब्धमशादि ३६।२१।९
 अनेन पुनोहर्गणः २४८८।५६।२७ अद्वंद्वं द्वात् ६ वेदांग ६४ लब्धेन कलादिना ०।५ पुनः २४८८।५६।२२
 अंशास्त्रिंश ३० इत्ताः लब्धेराशयः ८२ शेष मंशादिना २८।५६।२२ राशयो द्वाद्वा नक्तोः शेषं राशयः १० एवं
 राश्यादिः सूर्यः १०।२८।५६।२२ अधात्रदिशोगोय मेसा दिक्षेपको नयोड्यः । किंतु ब्रह्म तुल्या ह्या गानी तो जन्म
 काली नो मध्यमः सूर्यः २।१४।१२।२४ सेपो योज्यः । तथा कृते जातो दशा प्रवेशे मध्यम रविः स एव १।१३।८।४८
 एवं चंद्रादयो पिसाध्याः । स्व करण स्यष्टाः कार्याः ॥ ततश्चंद्रा की न्यां तिथिः साध्याः । चंद्रा की न्यां विनापि
 दशा प्रवेशे तिथि साधन मुक्त श्री कैशव देव हैः ॥ वयो ब्द स्थित दशा द्वा गतायुः समामा सद्य सैव युक्ताः स
 मान्यः ॥ दिनै रन्विता जन्म तिथिं न्विता स्तखरा मे ३० स्पष्टा तिथिः स्पष्ट दशा दा विति ॥ संक्रम वशा न्मा सो ज्ञेयः ।
 तद्यथा । सूर्यस्य गतांशानी कलाः कार्याः सूर्य गत्या न्मा ज्ञ्याः । लब्धेन दिनादिनादिना आग्नि मरा शि संक्रांति र
 ग्रे न्न वति । अथ संक्रम वशा न्मा सो ज्ञेयः । स यथा । यस्मिन् शुक्लादि मासे मेष संक्रांति र्भवति स चैत्रः । एवं वृषा
 दिसंक्रांति निर्वैशाखादयो मासा ज्ञेयाः । ततस्तत्र तनुर्लगे साध्यं । तद्यथा । अहर्गणस्य अवयवमिष्टकाले
 प्रकल्प्य दशा प्रवेशे लभ्य मपि साध्यं । अत्र पांडित्य मा त्रं आद्योक्तत्वा न्नया युक्तं ॥ अत्र च दशा द्वादिक स्पसा
 वनी क कै रणे पूर्वाचार्यैर्डाडिकर्म कृतं तत्र श्री पति नायु गार्क च कै रिति ॥ इत्यादिर्वहु निर्मतौ हे प्रयासे न सा

वनीकरण कृतं ॥ अतो जड कर्म स्यात् । अत्रोत्र मया तस्य सावनीकरण स्य लाघवं लघु कर्म दर्शितं कथितमित्यर्थः ॥
 अथग्रहस्पदशायां प्रत्यहं चंद्रस्य शुभाशुभ फलमाह ॥ चंद्रः प्रातदशोश्वरस्य सुहृदु अस्वर्ष संस्थे दशा
 नाथा हीन वसप्त मोपचयोगो ५।१।७।३।६।११।१० द्वाष्ट्र नानी तिच ॥ यस्मिन्नेत्रि विधिः स जन्म नितनुः स्वाया
 दिना बो यहा तत्तद्वि क रो यत स्य करः प्रोक्ते तरुणा नै ग इति ॥ यस्य ग्रहस्य प्रातदशा तस्य दशोश्वरस्य
 सुहृदु अवा तत्स्व नै चंद्रो न्न वति तथा दशानाथा त पच मन वम सप्त म तृतीये का दशा द्वा स्थाना नाम न्यत
 म स्थाने न्न वति तदेत्येवं शुभानि फलानि दद्यात् । इति कथं । यस्मिन्नाशौ अत्रास्यां दशायां चंद्रो स्ति सराशिर्जन्म
 काले तनु स्वायादिना बो न्न वति तदा तद्भाव वृद्धि करस्तदिने चंद्रो न्न वति । एतदुक्तं न्न वति ॥ दशोश्वरस्य सुहृदु हा
 दौ दशानाथा हीन न्मा धे स्थाने च चंद्रो यद्वाशा वस्ति राशिर्जन्म काले तनु नाव श्रेय त शरीर वृद्धि करः । सराशिस्वः
 धन नाव श्रेय त धन वृद्धि करः । स आय नाव श्रेय ल्पान्न करः । आदिशब्दात् सहज नाव श्रेय सहज सुख दः । सुहृद
 नाव श्रेय सुहृदः सुख करः । सुत नाव श्रेय सत सुख दः । रिपु नाव श्रेय द्वे रिनाशा सुखं । जाया नाव श्रेय जाया सुख
 दः । मृत्यु नाव श्रेय मृत्यु हनः । न वम नाव श्रेय हन वृद्धि करः । दशम नाव श्रेय कर्म वृद्धि करः । आय नाव श्रेय ल्पान्न करः
 व्यय नाव श्रेय व्यय द्यात कर इत्यर्थः । अत्रादिमृत्यु व्ययादियस्त फलं सूचकत्वात् । उक्तं च सारा वत्यां ॥ विपरी
 तरिपुरं ध्रुव यो धिति । प्रोक्ते तस्त्वन गस्त ह्य करः । तत्तद्भाव ह्य करः । प्रोक्ते तस्त्वन ग इति । दशोश्वरस्य वैरिनी
 चर्ष संस्थः । तथा च धी ५ न व ९ सप्त मो ७ पच ये ३।६।११।१० तरुणा न्न गः एक न द्वितीय चतुर्थ म द्वादशा ग इत्यर्थः ।

एतच्छानुगग्रहोयत्रनेस्ति सङ्गान्मकाले तन्वादिना बोधवति सतद्भावस्य ह्ययकरः स्यात् । तद्यथा । एतदे
 रिनीचधी पूर्वस्थानान्यग्रहोयत्राशौ तद्गङ्गान्मकाले तन्वावश्वेत शरीरे के राकरः । धननावश्वेद्वनदो
 निकरः । एवं मनेषु योऽप्यं । तत्र रिपु मृतिव्ययने चेतर्हि वैरि मृत्युव्ययकरः स्यात् । विपरितत्वमिति प्रोक्तत्वात् ।
 अत्र ग्रहस्य दशायां ग्रहस्य यत्किंचि सर्वफलं तथारिष्टं दशारिष्टं नगं चाह ॥ ॥ यद्रूपमिति ॥ ॥ यस्य ग्रहस्य
 दशातस्य ग्रहस्य यद्द्वयं आर्कादिताम्रेत्युक्तं । तस्य नावफलं ग्रहफलं । दृक्दृष्टिफलं । योगफलं आदिशब्दा
 त उच्यन्ती च शत्रुग्रहस्थानादि फलं । इत्याद्यनेकधा ग्रहफलं शुभं वाप्यशुभं वा वृत्ति कृति जिविका कर्मसादि
 सर्वं तस्य ग्रहस्य दशायां वेद्यं । वला स्यादिति ॥ शुभफलेन वला चेतर्हि शुभं फलं सम्यक् ग्रहस्य स्यात् ।
 शुभं फलं चेदत्थं तर्हि शुभं स्वल्पं स्यात् । अशुभफलाधिको ग्रहश्चेति हि अशुभफलं सम्यक् स्यात् । अशु
 भफलात्पस्य ग्रहस्य शुभफलं स्वल्पं स्यात् । इह कष्टवदेवेदं फलं स्यात् ॥ अथ वैरियुक् पोषः पापदशा
 विरोधविपत्तस्तस्यात् । मृत्युकरः स्यात् ॥ तद्यथा ॥ पापग्रहस्य दशायां पापग्रहस्य वैरियुक्तस्य अतर्हि दशा
 स्यात् तदा विपत्तमरणं स्यात् ॥ इत्यर्थः । तद्गङ्गदः कथ्यते । तस्य ग्रहस्य पाकादौ मूलदशा प्रवेशदशा प्रवेशकाले
 वलवान् कश्चिद्गुरु शुभेनैव सह दृष्टः । इष्टानां मित्राणां तथा सौतो शुभे ग्रहोणं वर्गेषु षट् वर्गेषु गतः स
 तस्य रिष्टस्य नगदः स्यात् । अथ प्रत्यक्ष वर्गफलस्य स्वल्पाधिककल्पना विचारमाह ॥ ॥ खेटस्तस्येति ॥
 डान्म तन्विदोर्जन्म लग्नान्म राशौ श्य वृद्धिषु उपचयस्थानेषु ३।६।११।१० स्थितः सन् स्वजोऽप्यदौ नवति ॥

६।१७।५६।५२ मध्यमार्के नोमदशा प्रवेशोऽहर्गणः १५२१७९।४६।१० शके १५२६ ईदृशि १०।२१।३३।५६ मध्यमार्के बुध
 दशा प्रवेशोऽहर्गणः १५७१३१।२९।१० शके १६३७ ईदृशि ७।११।३८।१९ मध्यमार्के सूर्यदशा प्रवेशोऽहर्गणः १५८७७७।
 १६।३७ शके १५५२ ईदृशि २।१०।५१।३२ मध्यमार्के चन्द्रदशा प्रवेशोऽहर्गणः १६३३७३।५०।३५ शके १५५७ ईदृशि
 १०।१६।२४।७ मध्यमार्के गुप्तदशा प्रवेशोऽहर्गणः १६५४४९।१५।५८ शके १५६६ ईदृशि १।२३।३९।२९ मध्यमार्के शु
 क्रदशा प्रवेशोऽहर्गणः १६८७१३।३१।१० शके १५७७ ईदृशि ७।२६।४६।४५ मध्यमार्के मृगदशां ते सावयवो ब्रह्म
 तुल्याहर्गणः १७२६७२।५८।३० एवं साधितस्याहर्गणस्य प्रयोजनमाह ॥ ॥ तस्मादिति ॥ पूर्वानीता दहर्ग
 णात्सावयवात् दिनघटी पलात्मकात् दशादौ दशा प्रवेश समये खगो यत्नः स्वकरणज्जन्म समये यस्मात्करण
 साधितास्तस्मात्साध्याः यदि वा जन्मखगान्क्षेयान् प्रकल्प्य दशासावनात् घटी नूतदशो ति दशायाः सावनात्सा
 वयवाहर्गणत् ग्रहादशादौ साध्याः दशासावनात्साधिता ग्रहा जन्मकोलिकग्रहेषु क्षेप्या योज्याः । ते दशा
 दौ नवती यर्थाः । मध्यमार्काः प्रागुक्ता एव । अहर्गणः १४९८२१।११४ अस्मादहर्गणदहर्गणे विप्रगुण इत्या
 दिना सर्वे पिग्रहाः मध्यमाः साध्याः । अत्रास्मादहर्गणादानीतो मध्यमः सूर्यः प्राग्जातेन दशा प्रवेश मध्यमार्केण
 समश्चेन्नवति तदा अहर्गणः शुद्धः । अन्यथा अशुद्धः । तदर्थं मध्ये मसूर्यस्य उदाहरणं ॥ ॥ अहर्गणः १४९८३१।११४
 अयं विप्रगुणः १९४७८०।५।०।२ विप्रगोके ९०३ नूत इत्यादिना तात्कालिको मध्यमो रविः १।१३।८।४५ अत्राग्जातेन
 मध्यमार्केण समोस्ति । एवं तस्मादहर्गणसर्वे पिग्रहाः साध्याः ॥ एते तु ग्रहोक्तेः क्षेपेर्न योज्याः । अपि तु जन्मकाली

एवं प्रयत्नेन नान्यमेव । तथा द्वावद्यावद्वैशिष्ट्येऽस्तौ । यावदंतजननं तावच्छिरोः किं ह्यत्र । तथा च
 आद्याद्वैतानुक्तकालारिथानिविपत्तिकरणेन्युक्तानि । उक्तं च लघुजातके । योगे स्थानं गतवति ब
 लिष्ठं देवं वा तनुगृह्णमथवा । पापे दृष्टे बलवति मरणवर्षं स्यात् । किं तु निर्गदितं ॥ १॥ महाग्रंथेषु बहु
 तरा एपरिथानि उक्तानि संति तेषां ग्रंथानां लघुत्वात् । तान्यपरिथानि न ज्ञायंते । तेषु बहुभिः प्रथमाद्वैत
 विपत्तारो उक्तः । अतः प्रथमाद्वैतदुस्तरः स्यात् । एवं एषु त्रिषु अद्वैतपुत्रजन्मपरिकानो कार्या ॥ प्र
 ऋनिमित्तपूर्वशकुनेः सदैवतेषु त्रिषु अद्वैतपुत्रपरतश्च सदा जन्मपरिकानो कार्या ॥ प्र ऋनिमित्तपूर्वः
 लघुबलोपत्याद्येस्तथाशकुनेः शुभं ज्ञात्वा कार्येत्यर्थः । केन होराज्ञेन होराशास्त्रेण सुबुद्धिनी सु
 मतिना बलानां शुभाशुभज्ञातकफलविचारज्ञेन ज्योतिःशास्त्रादितोदकफलविचारज्ञेन परिकानो कार्या । किं कुर्वन् ॥ स्वमानं रक्षन् । स्वीयं मानं गौरवं रक्षन् अत्र ज्ञातकफलमिदं इह मेव न विद्यते
 ति प्रतिज्ञानविधेया । दियस्मात्कारणत्वं उदको बहुविधा कालश्च बलिष्ठो दुर्विज्ञेय इत्यर्थः ।
 उदकेनामज्ञाविफलं । उक्तं च केशवमिश्रेण । स्वमो निमित्तं शकुनाः । स्वकर्मशरीरमागतुकमद्भुतानि ।
 दोषान्निवारय ह्यचारकालकाम्यानि चैवं विविधः फलाद्याः ॥ १॥ तथा च कालो दुर्लभः समर्थः । कदा किं करोतीति
 सूक्ष्मैरपि न ज्ञायते । तथा चोक्तं पुराणे । कालः सृजति नृत्तानि कालः सहति वै प्रजाः । कालः सुप्तेषु जागर्ति

कालो हि दुरतिक्रम इति एवं बलिष्ठः समर्थः कालः तथा बलिती दुर्लभः ज्ञातुं यशस्यः । जन्मकालस्य सूक्ष्मज्ञानं
 कर्तुं न शक्यते । तदुक्तं शौनकीयविवाहपटले । दुर्विज्ञेयः कालो दुरधिगमत्वा दितलग्नो ह्यस्य । स च विज्ञे
 यस्तद्वैः ध्यायायं त्राबुधरीकान्तिः । एनोपि गगर्णे चारी सदस्त निवेतनं न दृश्यते दूरात् । किं वति दूरं च के
 निमेषकालादतीव चले । तद्भूमतिर्गगर्णे चक्रं प्राणेन कलां विहाय नृलेखं । तद्गुह्यैः स्फुटोक्तैः प्राणैः
 कथिस्तैर्तं विंशतिः । एवं कालस्य दुर्गमत्वादुदकं बहुविधं वा ज्ञातकफलस्य क्वचित्कचिद्वा निचारदर्श
 नाच्च शकुननिमित्तादिभिः शुभं ज्ञात्वा सुबुद्धिना जन्मपरिकानो कार्या । मिति प्रसंगेन ॥ ॥ अथ ग्रंथस
 माप्तौ अलंकारमाह ॥ ॥ नंदिग्रामे केशवो नामाथो विप्रवर्यो यो नृद्वेराशास्त्रसारं विलोक्य । तेनो
 क्तं यं पदं ति जातकीया चत्वारिंशद्वत्तबद्धा सुबोधा ॥ ॥ नंदिग्रामे केशवनामाथो विप्रवर्यो विप्राग्योऽ
 नृत् ॥ तेनेयं जातकीया जातकशास्त्रस्य पदं ति रक्ता । चत्वारिंशद्विर्वृत्तैर्वद्धा । इयं बृहद्वृत्तैर्वद्धापिसु
 बोधा । सुखेन बोधयति सा सुबोधा । सुगमेत्यर्थः किं क्त्वा होराशास्त्रसंघं होराशास्त्रसमूहं विलोक्य ।
 बहुन होराशास्त्रग्रंथान् विलोक्य । किं सद्युक्तं किमसद्युक्तं इति विचार्य । केन न्यायोक्तं तत्र विचा
 र्य । सम्यक् मुहुर्मुहुर्विचार्य । न्यातिं निरस्य निर्जातमर्थमंगीकृत्य निश्चितार्थं यं ज्ञातकपदं ति रक्तेत्यर्थः ।

४२

५

४२

इह मितिलोके आचंद्रार्कं तिष्ठतु ॥ ॥ अस्य वक्त्रं च श्रुतं नवनवनतु ॥ ॥ ये सुबोधां पठेति मामग्यां
 ज्ञातकपद्विति ॥ होरा विसर्गवीं यांति लोके मानं येश्च श्रूयते ॥ ॥ स्पष्टार्थमिदं ॥ ॥ इति ग्रंथपाठस्तस्मै
 लभ्यति द्वाराग्रंथप्रशंसाद्युक्तेभ्यः ॥ ॥ इति श्रीदिवाकरदेवज्ञातमज्ञाविश्वनाथदेवज्ञाविरचिते श्री
 केशवदेवज्ञाविरचिते पद्मलुदाहरणे अंतर्दशाध्यायोदाहरणं समाप्तं ॥ ॥ ॥ गोलग्रामनिवा
 सिन्धुसुरमणिगेहावरीप्रगलेदेवज्ञाशुदिवाकराभ्युपमहाज्योतिर्विहासिद्धिः ॥ तस्युन्नोत्तम
 विस्वनाथरचितं तत्सूर्यमासिद्धानुः केशव्यागणितं सुबुद्धिभर्तितं ज्योतिर्विहासं मतं ॥ १ ॥ ॥
 इति केशवीपद्मलुदाहरणं संपूर्णं ॥ ॥ शाकेनंदग्रे देव्युते नृपमिते १६९९ श्रीदेवज्ञातमज्ञा निधेस्
 र्यसोमदिशि स्थिते रविदिने चैत्रे सप्तम्ये परे ॥ पंचम्यां च दिवा गजाननसुतः श्रीकेशवीपद्मतिं श्री
 देव्याः कृपया च जंतुफलकैर्ग्रामैः स्तिरवद्विधिरः ॥ १ ॥ श्रीगजाननगुणप्रसादात् पूर्णतामभादिभ्यं पद्वितिः ॥
 ॥ श्रीरक्त ॥ ६२ ॥ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ हास्ताक्षरमाधवगीरीधर ॥

४२

५

४२

स६

स्वराशौस्वोच्चे वा मित्रराशौ वा स्वमूलत्रिकोणे योगहोस्ति तस्य यदष्टवर्गजं श्रुतं फलं पूर्णं स्यात् ॥ यदुष्टफलं
 तत्स्वल्पं स्यात् ॥ अथो विपर्ययगतस्य जन्मलग्नजन्मराशौ रूपचयस्थानान्येषु आद्यद्वितीयचतुर्थपंचमसप्त
 माष्टमनवमद्वादशेषु स्थितः स नीचवैरिग्रहस्तथा योगहः रास्या निरुद्धफलं उक्तं स्यात् ॥ शस्ते श्रुतफलं
 स्वल्पतरं स्यात् ॥ अथ जन्मलग्नजन्मराशौ रूपचयस्थानीचारे निस्ति तस्य श्रुतं मध्यं ॥ दुष्टफलं किंचिन्मूनं
 दुष्टं मध्यं स्यादिति ॥ स्थानतारतम्यादवगम्यते ॥ एतदष्टवर्गफलं ग्रहबलं षट्बलं तत्ततः बलं सम्यक्ज्ञात्वा
 वदेत् ॥ तद्यथा ॥ अत्र स्थानवशाज्जातमष्टवर्गफलं ग्रहपूर्णबले सति पूर्णं भवेति ॥ न्यूनबले तन्मूनबले भवेति ॥
 बलप्राधान्यादस्ते गतस्य किमपि फलं न स्यादित्येव गम्यते ॥ अथोदकस्य बहुविधत्वा कालस्य दुर्लभ्य
 वा किंचिज्जातकफलस्य व्यभिचारे किंचिन्नयमाह ॥ ॥ जीवेत्कपिरिति ॥ कपिक्वचित् विनंगरिष्टजः
 शिशुर्जीवेत् ॥ कपिरिष्टं विना म्रियते ॥ इति जातकफलव्यभिचारे स्ति ॥ विगतो न गोयस्य तत् विनंगं विनंगं च
 तद्विष्टं च विनंगरिष्टं तत्र जातः शिशुः विनंगरिष्टजः शिशुरित्यन्वयः ॥ विनंगरिष्टजः शिशुः कपिर्जीवेत् ॥ रिष्टं
 विना म्रियते ॥ एवं जातकफलव्यभिचारे दृश्यते ॥ तथा ह्याद्योदकः शिशोर्दुस्तरः स्यात् ॥ गर्भे सति प्रयत्नस्य किंप्रयो
 ज्यरादिदोषत्वात् ॥ प्रसवव्यथमानाश्च शिशोः कष्टव्याश्च ॥ आद्योदको दुस्तरः स्यात् ॥ नाग्ये सति प्रयत्नस्य किंप्रयो
 जनं सत्यं प्रयत्नं विना नाग्यं न सिध्यति ॥ तदा ह्याद्योदकः ॥ यथा ह्येकेन चक्रेण राश्या न गतिर्न वेत् ॥ एवं
 पुनराकारेण विना देवं न सिध्यति इति ॥ ॥ पुनराकारः प्रयत्नः ॥ पूर्वजकर्मजफलं नाग्यं ॥ एते परस्परं सापेक्षेते ॥

न